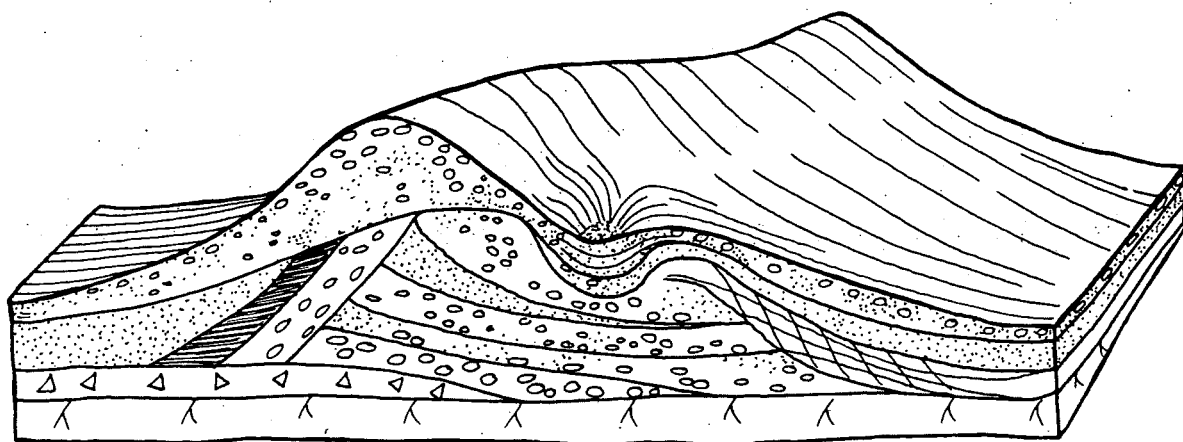

Länsstyrelsen i Kalmar län **informerar** 1985:5

ÖVERSIKTLIG GRUSINVENTERING **OSKARSHAMNS** KOMMUN

JÖRGEN SVENSSON

LÄNSSTYRELSEN
I KALMAR LÄN

PLANERINGSAVDELNINGEN
NATURVÅRDSSENHETEN

391 86 KALMAR
Tel: 0480/82 000

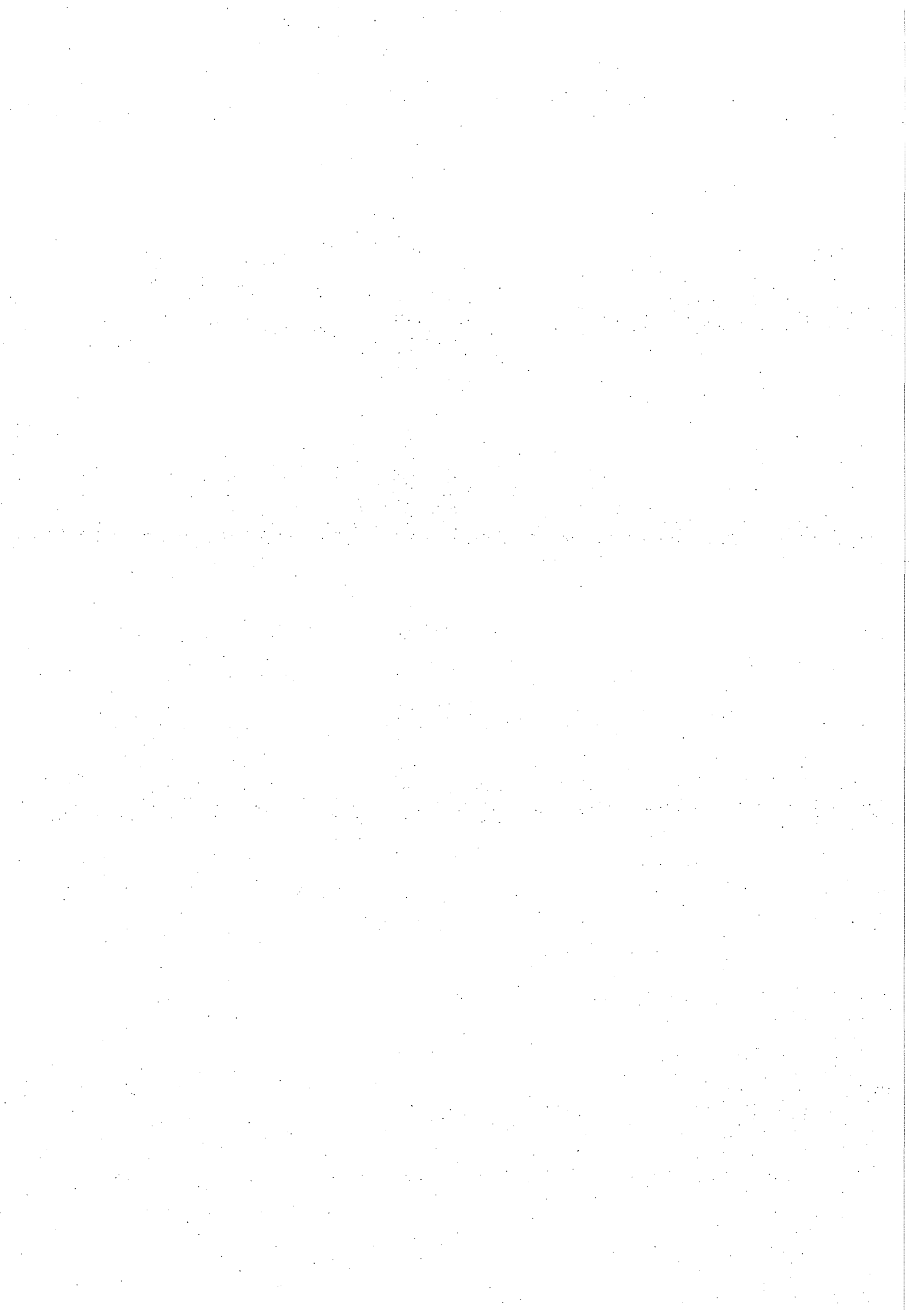
ÖVERSIKTLIG GRUSINVENTERING

O S K A R S H A M N S

KOMMUN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	<u>SID</u>
INLEDNING	1
METODIK	1
ALLMÄN GEOLOGISK ORIENTERING	5
REGIONAL GEOLOGISK BESKRIVNING	10
ALLMÄNT OM KOMMUNEN	15
MISTERHULTSÅSEN	16
GÄSSHULTSÅSEN	17
ÅSPARTIERNA VID KOPPRAMÅLA OCH KRÅKEMÅLA	17
VINÖ I MISTERHULTS SKÄRGÅRD	18
TUNA - FÅRBOÅSEN	18
KRISTDALAÅSEN - PÅSKALLAVIKSÅSEN	21
KLÄMNAÅSEN	27
ÖN RUNNÖ UTANFÖR PÅSKALLAVIK	28
FLISERYDSÅSEN, NORRA DELARNA	28
BOCKARAOMRÅDET	30
KLASS 1 - OMRÅDEN	33
ÖVERSIKTSKARTA	34
DETALJKARTOR	35
PROFILER	48
GEOLOGISK ORDLISTA	49
LITTERATURFÖRTECKNING	54

INLEDNING

Här föreliggande grusinventering utgör till största delen en omarbetning av den inventering i flera delar som för Kalmar läns fastlandsdel upprättades under 1960-talet.

Grusinventeringen har i huvudsak använts som underlagsmaterial vid länsstyrelsens och kommunens prövning av grustäktsärenden enligt 18 § naturvårdslagen, men har även utgjort ett viktigt underlagsmaterial i den fysiska planeringen i övrigt. Således har inventeringen betydelse rörande grundvattenfrågor, exempelvis vid skyddsområden och infiltrationsanläggningar samt rörande planering av vägar och bebyggelse. Exploatörer, skolor samt även enskilda personer har ofta visat intresse för inventeringen.

Inventeringen från 1960-talet har utförts av fyra olika inventerare och består av fem delar. Den är innehållsrik och delvis mycket detaljerad. Grusavlagringarnas utbredning redovisas i dessa inventeringar på generalstabskartan i skala 1:100000. Några av delarna har framställts i enbart ett par exemplar, varför de ej kunnat spridas på ett tillfredsställande sätt till användare.

Syftet med här föreliggande omarbetning har varit att:

- komprimera textmaterialet,

- redovisa grusförekomsterna på topografiska kartan i skala 1:50 000 för större läsbarhet,

- systematisera sambandet mellan text- och kartmaterial,

- göra en kommunvis redovisning av grusinventeringen,

- ge inventeringen sådan form att den utan större kostnader kan mångfaldigas.

METODIK

Underlagsmaterial för textdelen

- Grusinventering för Kalmar läns fastlandsdel, del II-V,

- Grusinventering för Kronobergs län,

Sveriges Geologiska Undersöknings (SGU) publikationer och beskrivningar till kartblad,

Övrigt: täktplaner, lokala geohydrologiska undersökningar.

I övrigt se litteraturförteckningen.

Kartunderlag

Geologiska kartbladet

Ankarsrum	SGU	Ser	Aa	nr	126	1904
Loftahammar	"	"	"	"	127	1904
Vimmerby	"	"	"	"	133	1905
Västervik	"	"	"	"	137	1907
Gamleby	"	"	"	"	147	1915
Skrikerum	"	"	"	"	157	1926
Lenhovda	"	"	"	"	15	1878
Oskarshamn	"	"	Ac	"	5	1903
Kalmar	"	"	"	"	6	1901
Ottenby	"	"	"	"	7	1902
Mönsterås med Högsby	"	"	"	"	8	1903

Jordartskartan 4G/4H Kalmar NO/Runsten NV SGU ser Ae nr 43 1980.

Flygbilder

Flygbilder över Kalmar län, svart-vita, i ungefärlig skala 1:20 000.

Genomförande

Arbetet med text- och kartbearbetning har skett kommunvis och grusavlagringarna beskrivs för varje kommun från norr mot söder.

Arbetsgången har varit följande:

Först har text- och kartmaterial ur den befintliga inventeringen studerats. Detaljer om grusförekomsternas

utbredning har sedan jämförts med geologiska kartan samt övrigt kartmaterial t ex utdrag ur konsultrapporter och täktplanekartor. Det bör påpekas att vissa områden är mer väldokumenterade än andra beroende på tillgången av underlagsmaterial.

I ett andra moment har, med utgångspunkt från inventeringskartor, geologiska kartor och övriga kartframställningar, en flygbildstolkning utförts. Där bilderna ej givit entydigt besked om avlagringarnas utbredning, har i värdefulla områden besiktning i mindre omfattning skett. Fältkontroll har således ej kunnat genomföras i den omfattning som varit önskvärd. Med inhämtade uppgifter som underlag har därefter utbredningen markerats på topografiska kartan i skala 1:50 000.

Klassificering

Klassificeringen av avlagringarnas geovetenskapliga värde har gjorts efter en tregradig skala (I-III).

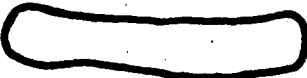
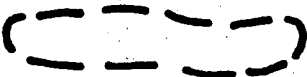
De olika delområdena har i allmänhet getts samma skyddsvärde som i den tidigare inventeringen. I några fall har klassen ändrats beroende på exempelvis täktverksamhet som påverkat avlagringens skyddsvärde. Således har området där större täkt förekommit eller förekommer en nedklassning skett till klass III. Inom område av lägre klass kan dock mindre objekt med högt skyddsvärde förekomma.

Definition

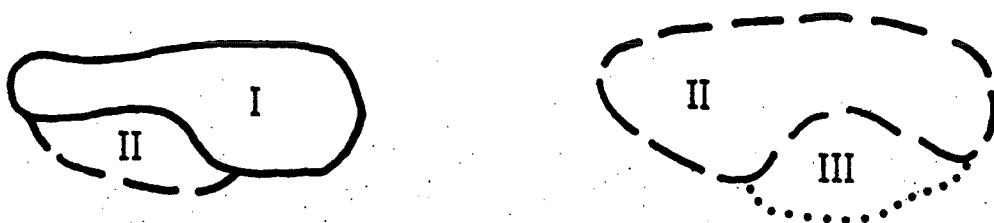
- Klass I Områden som bedömts som synnerligen skyddsvärda.
- Klass II Områden som bedömts som mycket skyddsvärda.
- Klass III Övriga områden.

Redovisning i text och på karta

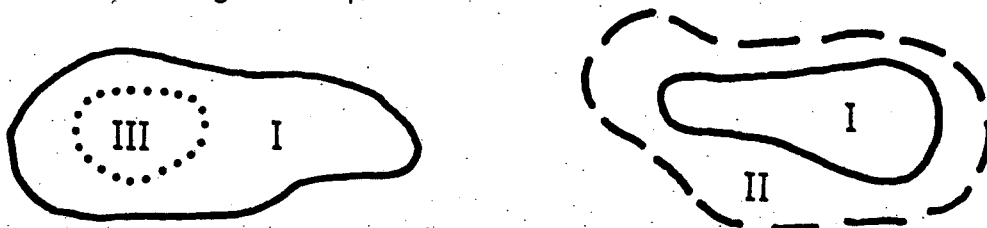
Grusförekomsterna markeras enligt följande på kartorna:

- Klass I
- Klass II
- Klass III

OBS! Vid övergångar mellan olika klasser markeras gränsen med den högre klassens beteckning. Exempel

Om ett område inte till någon del har gemensam gräns med ett annat markeras gränsen för vart och ett med respektive beteckning. Exempel

Markeringarna kan förstärkas genom färgläggning. Därvid bör förslagsvis klass I inritas med rött, klass II med gult och klass III med grönt, vilket överensstämmer med vad som tidigare tillämpats.

Inom åspartier där grustäktsverksamhet helt eller delvis utplånat ursprungliga former markeras ändå grusförekomsten i sin helhet. Detta görs med motiveringen att visa helheten i ett sammanhängande åsparti.

Grusinventeringen presenteras kommunvis. Inom kommunerna Västervik och Vimmerby sker beskrivningen områdesvis beroende i första hand på grusavlagringarnas uppträdande och utbredning, men även på att de tidigare inventeringarna har lagts upp sockenvis.

I de övriga kommunerna beskrivs grusavlagringarna åsvis. Avslutningsvis presenteras några profiler över grusavlagringarnas allmänna uppbyggnad jämte förklaringar.

Varje ås och/eller separat avlagring har på kartan åsatts ett nummer, objektnummer. Delområden av åsen har betecknats med små bokstäver i alfabetisk ordning från norr mot söder. Motsvarande bokstäver återfinns i den beskrivande textdelen till vänster om respektive delområdesbeskrivning. I anslutning härtill anges delområdets värde i den ovan nämnda tregradiga skalan.

Exempel $\frac{a}{II}$ där a är det beskrivna delområdet, vilket åsatts klass II.

ALLMÄN GEOLOGISK ORIENTERING

De flesta avlagringar, grusåsar, deltan, terrasser, moräner m m, som idag återfinns i naturen, har avsatts i samband med den senaste nedisningen. Vissa typer av avlagringar bildas i nutid t ex torv- och gyttjejordar, flygsandsdyner, floddeltan.

Sten-, grus- och sandavlagringarna bildades under landisens avsmältning. I små och stora sprickor samt tunnlar forsade smältvattnet fram. På detta sätt fördes enorma mängder material fram och avlagrades då hastigheten på det framrusande vattnet avtog så att vissa kornstorleksfraktioner ej längre på grund av sin tyngd kunde transporteras vidare. I och med detta skedde en uppsortering av kornstorlekarna.

De vanligaste isälvsbildningarna är rullstensåsar, deltan och terrassbildningar. Kännetecknande för Kalmar län är de många rullstensåsarna som i NV-SÖlig riktning sträcker sig tvärs över fastlandsdelen till havet och mestadels ut i detta. Eventuellt kan avlagringar på Öland utgöra fortsättningen.

Rullstensåsar

Man brukar indela åsarna efter deras bildningsmiljö. Åsar som bildats under högsta kustlinjen, dvs under dåtidens havs-sjönivå, uppvisar oftast en mjukt rundad profil som uppstått då vågorna har bearbetat åsen i samband med landhöjning/vattenytesänkning. På åsarna uppträder här en svallkappa, (se figur 1, sid 7.) Dessa s k subakvatiska åsar är ofta uppbyggda som en serie åskullar, som ligger med en viss regelbundenhet. Mellan åskullarna är åsen smalare och mindre mäktig. Denna typ av ås kallas ibland pärlbandsås. Lagringen i en pärlbandsås är oftast välvd kring en åskärna av grovt material, block och sten. För rullstensåsar, som varit kraftigt vågsvallsbearbetade, erhålls en asymmetrisk åsprofil, där krönet ej motsvarar åsens ursprungliga form utan är resultat av svallningen, (se figur 2, sid 7.)

I åsar som bildats över högsta kustlinjen, s k supraakvatiska, har materialet avsatts i plana lager i en iskanal. När isen smält bort har materialet i kanterna glidit ut till naturlig raslutning varför sidorna på dessa formationer är brantare än hos de subakvatiska. Där avlagringens höjd varit stor i förhållande till dess bredd, har en ås med vass kam uppstått, s k getryggsås, (se figur 3, sid 8.)

En annan typ av ås är den s k slukåsen som bildas utför en sluttning i en spricka i isen vinkelrätt mot isrörelseriktningen, (se fig 6, sid 9.) Den är vanlig i fjälltrakternas branta sluttningar. I övrigt är det sällsynt med slukåsar. SO om Orrefors vid Kolsbygd och N om Örsjösjön i Nybro kommun finns dock avlagringar som kan vara slukåsar.

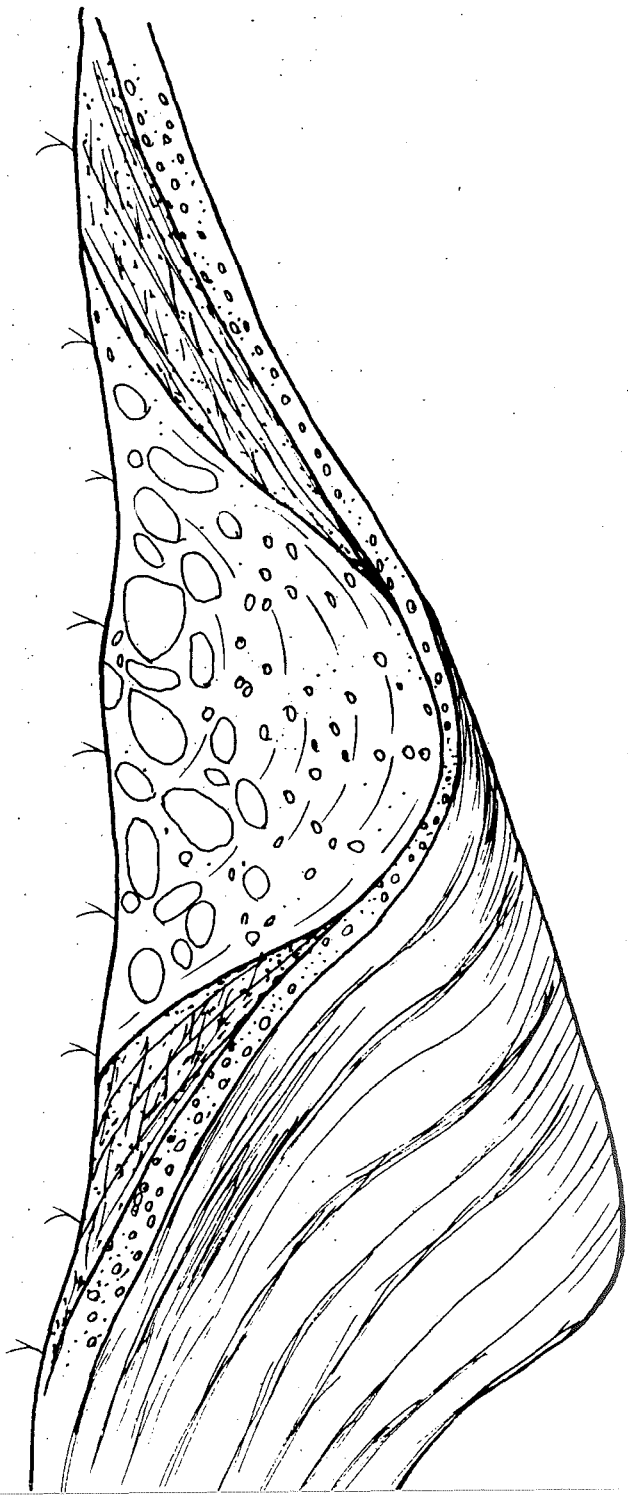
Isälvsdeltan

Isälvsdeltan är oftast uppbyggda i anslutning till att en dalgång plötsligt vidgar sig och blir bredare, men deltan förekommer också i själva dalmynningen. Detta kan förklaras med att trycket i de framrusande vattenmassorna lättat vid utvidgningen i dalgången, varvid en sedimentation kunnat ske. Deltabildningarna är uppbyggda till en vattennivå som i vissa fall indikerar högsta kustlinjen, men ibland har deltan utbildats på högre nivåer i uppdamda lokala issjöar. Till deltabildningarna ansluter som oftast en ås i ett dräneringsstråk, genom vilket materialet förts fram till deltat. En sådan ås brukar kallas för matar- eller tillförselsås eller "feeding esker", (se figur 4 och 5, sid 8 och 9.)

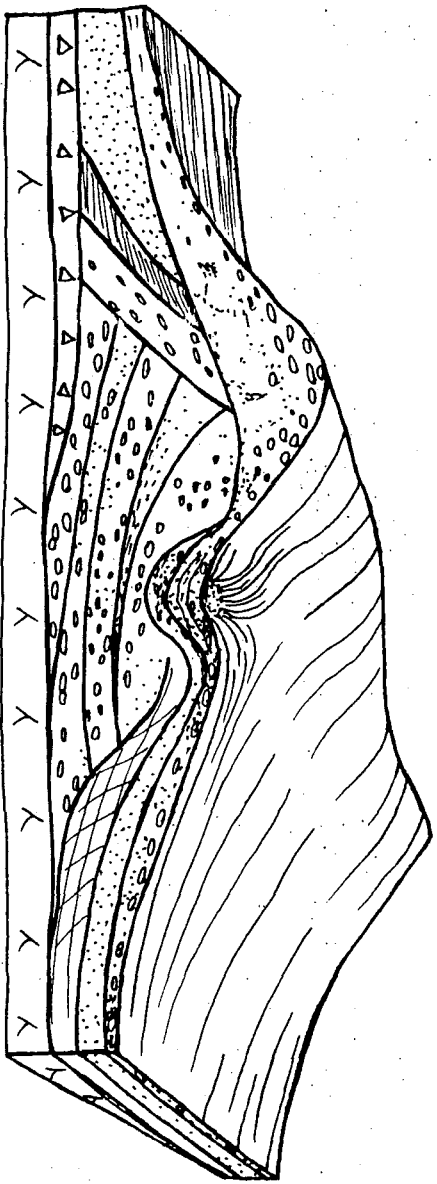
Terrassbildingar

En lateralterrass är en isälvsbildning, där smältvatten har strömmat utefter och mellan en dalsida och isen och där avsatt material. En annan form av terrasser återfinns i dalgångar, där ett vattendrag eroderat sig ned i dalfyllnadssedimenten. Dessa terrassplan är alltså utpreparerade efter isavsmältningen, (se figur 7, sid 9.)

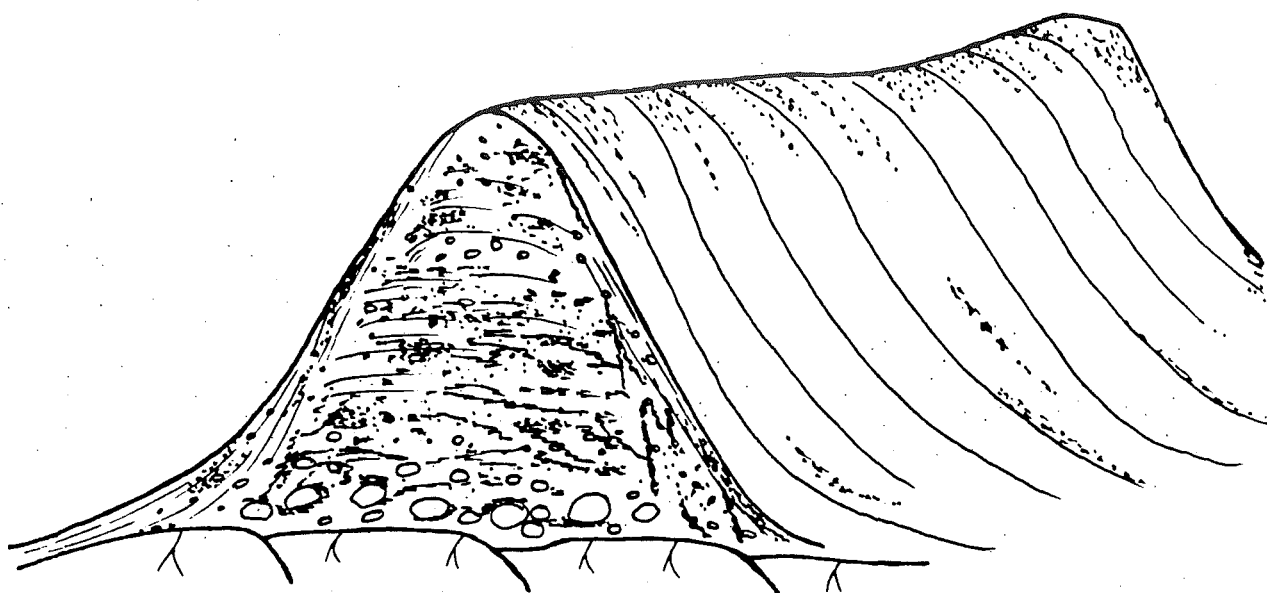
I ordlistan under rubrik 5 förklaras ytterligare vissa geologiska termer och begrepp.

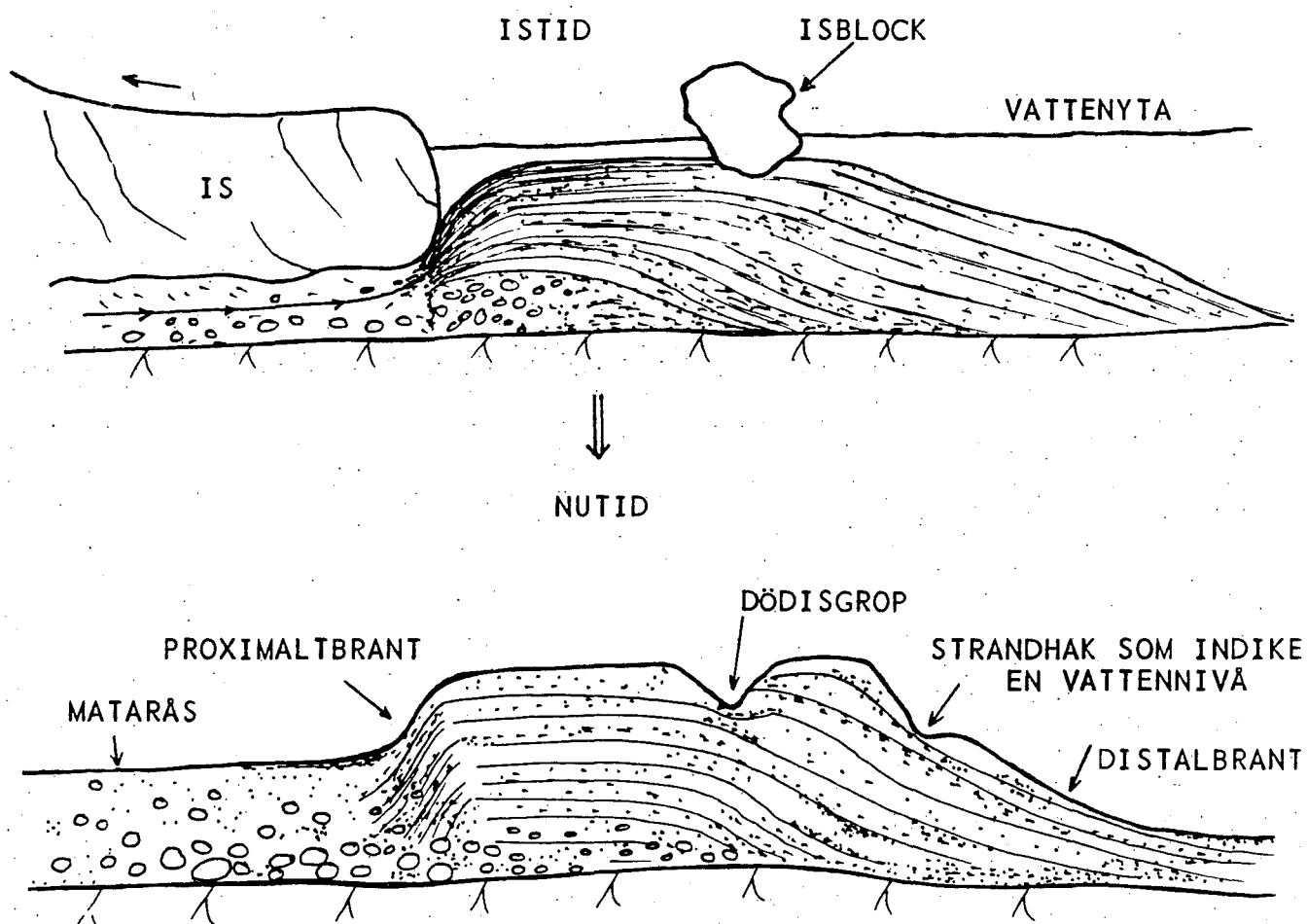
FIGUR 1. Rullstensås bildad under högsta kustlinjen, subkvatiskt bildad.

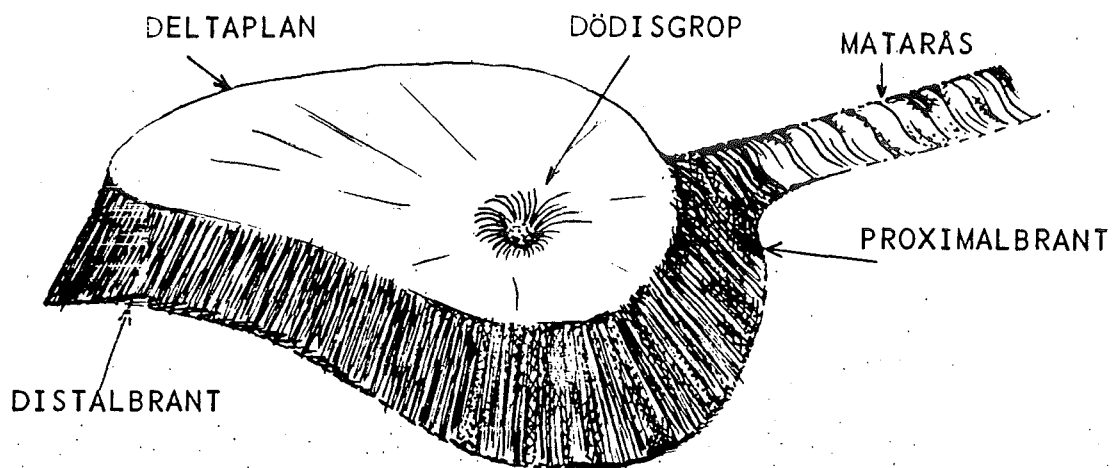
FIGUR 2. Rullstensås som genom vågbearbetning erhållit en asymmetrisk profil.

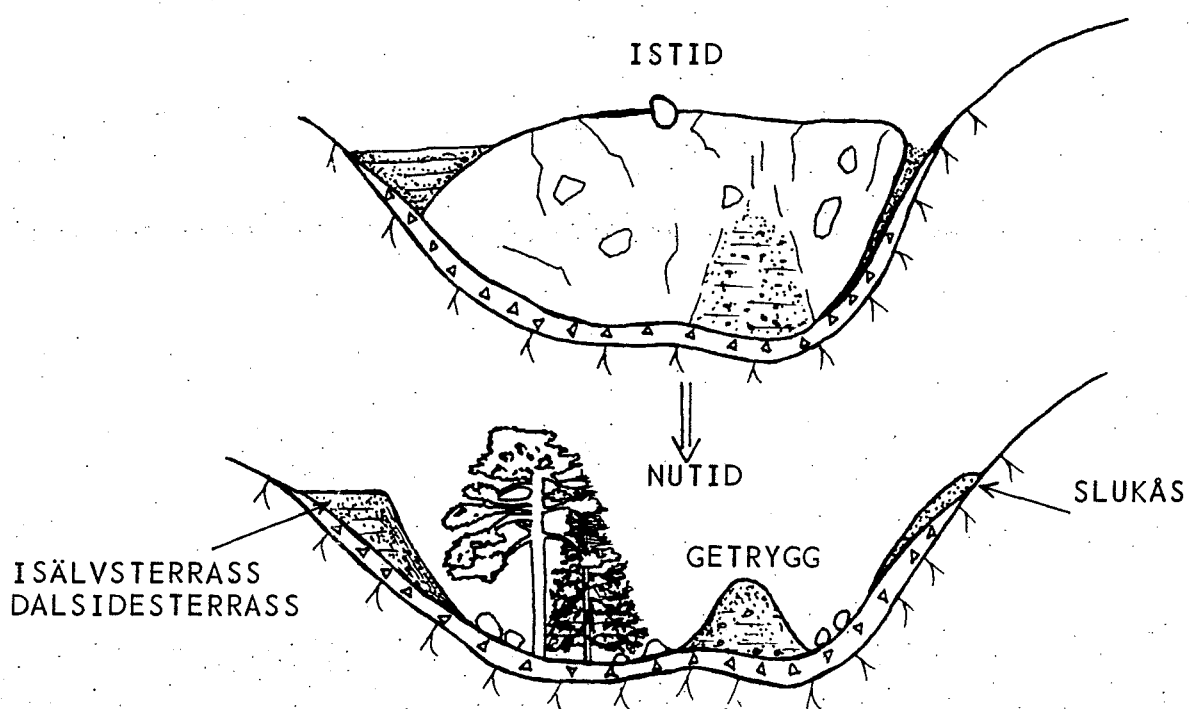
FIGUR 3. Rullstensås bildad över högsta kustlinjen, supraakvatiskt bildad, kallad getryggsås.

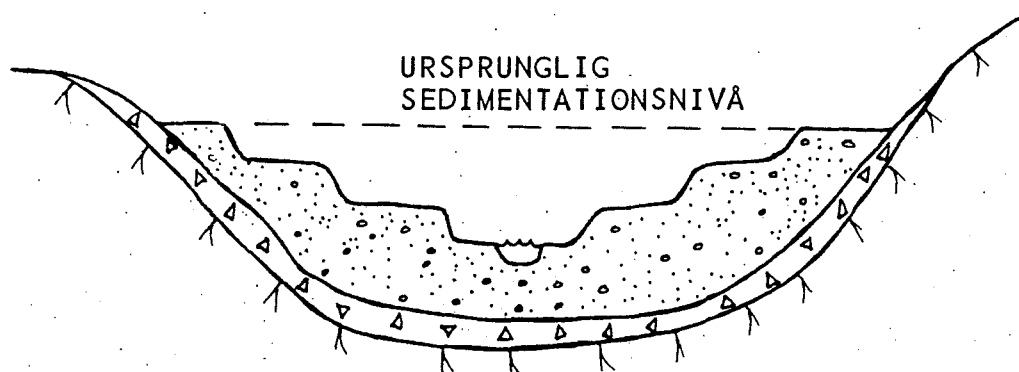
FIGUR 4. Skärning genom ett isälvsdelta.

FIGUR 5. Isälvsdelta.

FIGUR 6. En dalgång med utbildning av terrass, slukås och getryggsås.

FIGUR 7. Olika terrassplan, som utbildats i en dalgång genom ett vattendrags erosion på olika nivåer.

REGIONAL GEOLOGISK BESKRIVNING

Inom ett så vidsträckt område som Kalmar läns fastlandsdel, som sträcker sig 21 mil längs Östersjön och från kusten 6 mil inåt mot Sydsvenska höglandet, uppträder självfallet ett flertal naturtyper. Fyra naturgeografiska regioner kan därvid i första hand urskiljas.

- A. Dallandskapet i nordöst.
 - B. Sydsvenska höglandets randområde.
 - C. Den småkulliga mellanregionen.
 - D. Kustslätten i sydost.
- A. Norra delen av länet, framförallt Västervik och norra delarna av Oskarshamns kommun karaktäriseras av sprickdalar. Berggrunden, som här domineras av kvartsiter, Smålandsgranit, förskiffrad granit och ytbergartsgnejs, är uppdelad i ribbor, skilda av talrika smala sprickdalar som grävts ut av inlandsis och rinnande vatten. Det kala eller nästa kala berget täcker mer än hälften av landytan. Jordlagren utgörs till största delen av finsediment som finns i dalgångarna. Grusavlagringarna uppträder här till stor del i anslutning till dalgångarna i form av dalsidesbildningar och deltan.
 - B. Västra delen av länet, i Vimmerby, Hultsfred, Högsby och NV delen av Emmaboda kommun, rymmer en utlöpare av det sydsvenska höglandet. Högst når landet vid Lönneberga i Hultsfreds kommun med ca 270 m ö h. I Emmaboda kommun når landet ca 230 m ö h ca 6 km NNO om Eriksmåla. Berggrunden utgörs i detta område av Smålandsgranit och Smålandsporfy. Jordlagren består mestadels av morän och grusavlagringar. Landformerna är mycket varierande. Typiskt för denna del är stora, på översta delen oftast odlade moränhöjder med bergskärna, skilda av mer eller mindre markanta dalgångar. De största grusförekomsterna i området förekommer inom Vimmerby och Hultsfreds kommuner. I trakten av Rumsquilla finns stora plåtåliknande grusavlagringar. I Silveråns och Emåns dalgångar uppträder stora grusmassor som dalfyllnader vilka fått sina nuvarande former av vattendragens erosion.
 - C. De mellersta delarna av länet uppvisar små kuperade landformer. Det utgör övergången från de ovan beskrivna områdena till slättbygden i SO. Berggrunden utgörs i mellanbygden av mestadels Smålandsgranit, Smålandsporfy och förskiffrad granit. Jordlagren består av morän och

grusavlagringar; i södra delarna dominerar morän. Grusavlagringarna är i mellanbygden mestadels knutna till rullstensåsar där Högsbyåsen, Bäckeboåsen, Nybroåsen och Lindåsen är några av de mäktigaste. Rullstensåsarna och vattendragen är karaktäristiska inslag i landskapsbilden, t ex Högsbyåsen utmed Emåns dalgång SO om Högsby.

- D. Kustlandskapet mot Kalmarsund utgörs av slättbygd. Berggrunden, som här mestadels består av Smålandsgranit, Smålandsporfyrr och en remsa av sandsten längst i öster, har en jämn yta. I det flacka landskapet utgör moränhöjder och rullstensåsar, trots att de sällan är mäktiga, markanta inslag i landskapsbilden. Jordlagren domineras av morän och grusförekomster. I de södra delarna av slättbygden är moränen dominerande. Rullstensåsarna, som uppträder med markanta och mäktiga former i mellanbygden, är i slättbygden till stor del påverkade av svallningsprocesser. Det betyder att åsarna är mjukt avrundade och ibland svåra att följa i landskapet.

Berggrunden

Berggrunden inom Kalmar läns fastlandsdel består huvudsakligen av sju olika bergartstyper, där den s k Smålandsgraniten dominerar, se bergartskarta figur 8, (sid 14.)

Kvartsit: Kvartsiten har en ålder av minst 2220-2465 miljoner år och består av omkristalliserad sandsten, där dock kornstrukturen är föga utpräglad. Beroende på lokaliseringen kallas den för Västervikskvartsit. Den rena kvartsiten är rödaktig, gråvit eller grå till svartgrå.

Förskiffrad granit: Utgörs av den gråröda Loftahammarsgraniten samt av ett stråk med hornbländerik gnejsgranit mellan Vetlanda och Oskarshamn. Denna bergart, som har magmatiskt ursprung, bildades för ca 1800-1925 miljoner år sedan.

Smålandsgranit: Den dominerande bergarten i mellersta och östra delarna av Småland. Den varierar mellan ljusgrå och röd färg. Även kornstorleken uppvisar en variation mellan fin-, medel- och grovkornig granit. I vissa fall uppträder en så kallad ögongranit där "ögonen" utgörs av stora, ofta ljusröda, kristaller i en finkornig massa. Smålandsgraniten, som har magmatiskt ursprung är ca 1655-1690 miljoner år gammal.

Smålandsporfyr: Porfyren som oftast är röd eller brunaktig till färgen uppträder som inträngningar i Smålandsgraniten. Porfyren, som är hård och flisig, har vulkaniskt ursprung och bildades ungefär samtidigt som Smålandsgraniten. Den tätflintlika mellanmassan, som uppträder mellan de millimeterstora kristallerna, kallas för hälleflinta.

Ytbergartsgnejs: En ljus bergart som bildades då Smålandsgraniten trängde upp som magmor i kvartsiten, för ca 1655-1690 miljoner år sedan. Ytbergartsgnejsen är en bergart där resten av den äldre berggrunden finns kvar som mer eller mindre gnejsartade rester i en massa av nykristalliserade mineral. Ett annat namn på den här bergarten är migmatit, vilket betyder blandbergart.

Grönsten: Är en sammanfattande benämning på metamorft omvandlade, ofta kloritiserade, basiska magmabergarter. Färger på dessa bergarter, exempelvis gabbro, diorit och amfibolit, är mörk, ofta med en mörkgrön nyans. Grönstenarna har sannolikt bildats inom samma tidsperiod som Smålandsgraniten.

Sandsten: Är en ljus sedimentär bergart, som bildades för ca 600 miljoner år sedan av kvartskorn från eroderade, äldre bergarter. Åldersskillnaden mellan sandstenen och underliggande urberg är således ca 1 miljard år.

Jordarterna

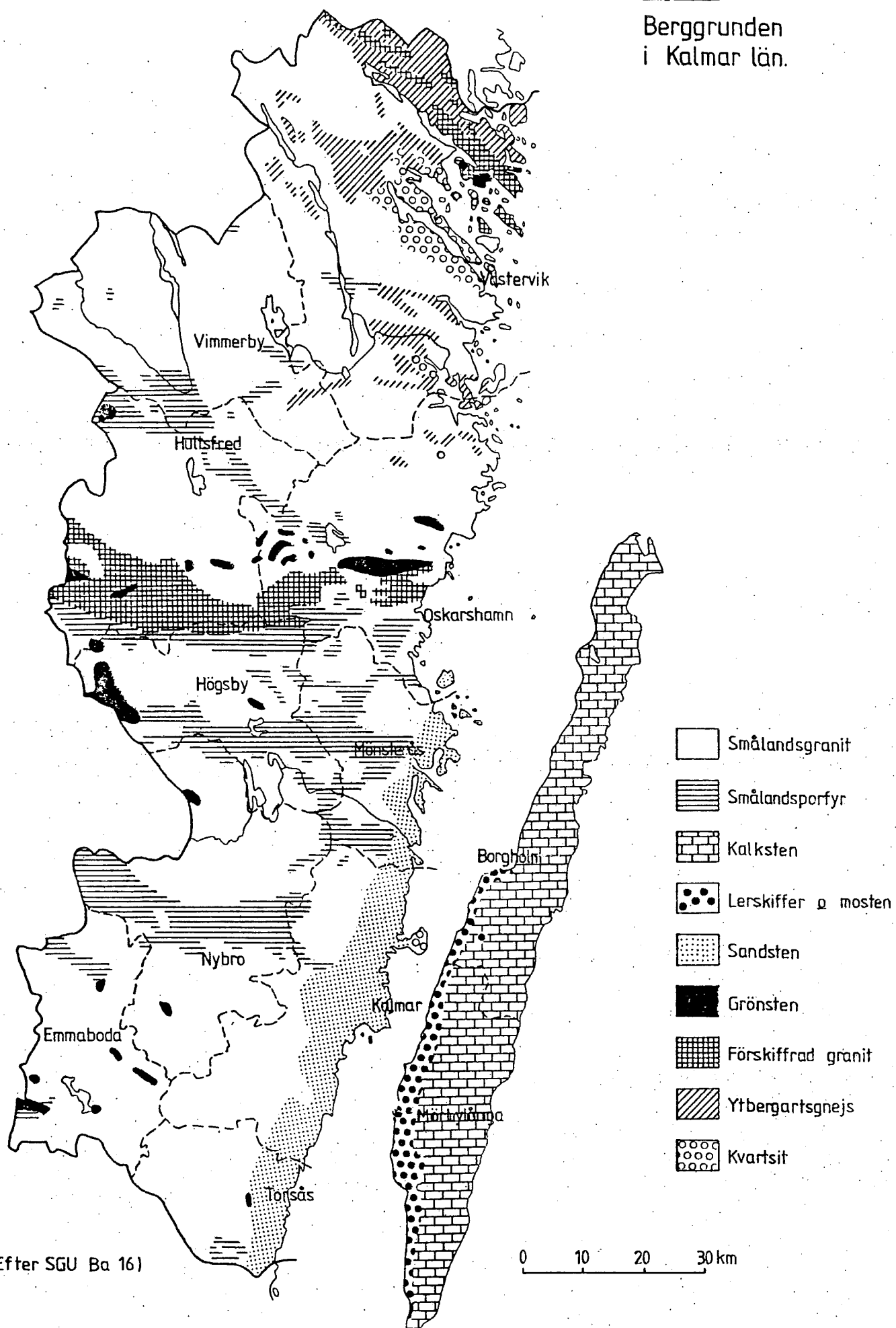
De jordarter, som till största delen täcker berggrunden i länet, bildades i samband med senaste landisens framryckande och avsmältning. Den dominerande jordarten är morän, bildad genom att äldre jordarter och berggrund krossades och maldes samman av landisens rörelse och tryck. Moränen, som består av alla jordartsfraktioner mellan block och ler, avsattes under, framför och vid sidan av landisen. Morän, som låg i eller på isen, avsattes vid avsmältningen ofta på den förut avlagrade moränen. Man talar därför om sido-, front-, änd-, botten-, yt- och dödismorän beroende på avsättningsmiljö.

I inlandsisens slutskede bildades de glacifluviala bildningarna, vilka avsattes i anslutning till isälvar som mynnade ovanför eller under en sjö- eller havsyta. Olika typer av isälvsavlagringar har redovisats under "Allmän geologisk orientering".

Svalljordarter, t ex svallgrus och svallsand började bildas direkt efter avsmältningen då landytan långsamt höjde sig ur havet. Vidare bildades flygsandsjordar efter avsmältningen, då vegetations-täcket var ringa.

Flygsandsjordar bildas även i nutid, dock i mindre omfattning. Jordarter, som bildas i nutid, är organiska jordarter, såsom torv och gyttja, svämjordarter då floder och älvar svämmar över samt vittringsjordarter från kemisk och/eller mekanisk vittring.

Figur 8

Berggrunden
i Kalmar län.

ALLMÄNT OM KOMMUNEN

Inom kommunen framträder ett flertal landskapstyper. Från Oskarshamnstrakten och norr ut uppträder det brutna landskapet med förhållandevis mycket kala bergytor och lertäckta dalgångar.

I kommunens västra delar karakteriseras landskapet i stora drag av småkullighet. Mot söder sker en övergång från ovan nämnda områden till den flacka kustslätten. Skärgården består övervägande av en klippskärgård vilken i området kring kommungränsen till Mönsterås övergår till en betydligt yngre moränskärgård.

Bergarterna domineras av Smålandsgranit i kommunens norra hälft, medan den i södra hälften uppträder tillsammans med förskiffrad granit Smålandsporfyr och ett stråk med grönstenar.

Sandstenen, som ligger i ett stråk på fastlandet utmed Kalmarsund, uppträder i sin nordligaste del på Furön och Runnö.

Blå Jungfrun består av en kraftigt röd, sur granit med röda kalifältspatögon. Samma typ av granit uppträder kring sjön Götemaren i norra delen av kommunen.

De sprickzoner som förekommer har en huvudsaklig VNV-OSO till öst-västlig orientering. Kring Misterhult finns några rakt nord-sydliga sprickzoner. Sprickzonerna är i många fall knutna till dalgångar och sänkor som framträder i landskapet. Sprickzoner med en orientering som markant skiljer från isrörelseriktningen är oftast gömda under ett utjämnande jordtäcke.

Jordarterna består till stor del av morän, som mest återfinns i kommunens västra delar ofta i form av moränlider. Finsedimenten är koncentrerade till dalgångarna medan grusförekomsterna ligger i tre stråk, nämligen Misterhultsåsen, Tunaåsen samt Kristdala - Påskallaviksåsen.

I och med att hela området legat under högsta kustlinjen så har markytan bearbetats av dåtidens havsvågor. Detta medförde bl a att åsarnas form utjämnades och fick mjukare och flackare profil. Ju närmare kusten desto mera har vågorna bearbetat landsytan. I nord-östra delen har vågorna frilagt i stort sett alla bergspartier som höjer sig över omgivningen samt även ställvis stora ytor plant berg. Även i övriga delar av kommunen förekommer synligt berg i riklig omfattning, men dock på mindre ytor.

1-4

AVLAGRINGAR I TRAKTERNA KRING MISTERHULT

Inom området uppträder två mera tydliga isälvsstråk. Först den mer välutbildade Misterhultsåsen, vilken är en fortsättning av Hjortedsåsen i Västerviks kommun.

Det andra stråket utgörs av de mindre isälvsavlagringarna som sträcker sig i NV-SO riktning väster om sjön Götemaren. Detta stråk kallas för Gässhultsåsen.

Öster och SO om sjön Götemar uppträder några isolerade grusförekomster. Grusavlagringarna mellan Tjustgöl och L Laxemar har bildats i två smältvattenstråk, ett väster och ett öster om sjön Götemaren. De har begränsad utsträckning och volym, ställvis rygg- och kullform, men bildar vanligen jämna svallningsfält.

Åsstråkens utsträckning och uppträdande är starkt påverkade av den av sprickdalar, förkastningar och andra tektoniska fenomen starkt brutna terrängen. Åspartierna har påverkats och omlagrats av havs- och sjövägar, då landet höjde sig efter inlandsisens tillbakadragande.

I Misterhults skärgård ligger Vinö, som utsatts för vågsvallomlagring av moränen.

1 MISTERHULTSÅSEN

Karta 1

Misterhultsåsen, som är en fortsättning av Hjortedsåsen, uppträder först vid Ö Ramnebo.

a
I, III

Från Ö Ramnebo till Målbäcken ligger svallgruset på den sydvästra bergssidan. Den gamla landsvägen från Ö Ramnebo följde åsryggens krön.

b
II, III

Ned mot Skyttetorpet och Josefinelund ligger rullstensgruset intill och på berg. Åsryggen söder om grustaget, vid Skyttetorpet, är utflackad och ab-raderad av svallvågor.

c
I

Den utjämnade och flacka ryggen fortsätter vackert genom odlingslandskapet förbi Misterhults gård. Vid Misterhults gård är den flacka ryggen vackert bevuxen av ståtliga ekar. (Fig: G 1 Foto)

d
I, II

Åsen fortsätter sammanhängande från Misterhults gård ned till Misterhults kyrka. Inom detta ås-avsnitt återfinns en rad fornlämningar.

2 GÄSSHULTSÅSEN

Karta 1, 2

- a
II Åspartierna norr om Vällehorva utgörs av grusterrasser mot berg.
- b
III Åsen som uppträder ca 800 m söder om Vällehorva har former av en låg terrass, men sväller dock ut vid vägskalet 600 m NV Götebo. Ytan är vågig.
- c
III Från ett avsmalnande parti NV om Götebo antar åsen kullformer med undulerande yta och en markerad, uppodlad, delvis utschaktad och bebyggd kulle.
- d
II, III Mot SO sänker sig åsen stegvis ca 10 m, och uppträder ned till Sandvik som låga kullar. Vid Sandvik är åsen terrassformigt anlagd mot berg.
- e
II, III Vidare mot söder uppträder åsen i form av svallgrusavlagringar, fält och terrasser mellan och intill bergknallarna.
- f
III Omkring 700 m NV om Gässhult har åsen en karaktäristiskt välvd rygg, 3-4 m hög, med tät blockbeläggning. Bredden är ca 100 m.
- g
II Mot Gässhult blir dock åsen plattare innan den ändrar riktning mot öster 300 m väster om Gässhult. Där har åsen stöd mot berg och är starkt blockbemängd i ytan. Den delvis avplanade tyggen är ca 4-5 m hög. Vid Gesshult viker åsryggen av mot SSO med en låg utlöpare.
- h
III Efter ett avbrott på ungefär 200 m finns en låg, flackt välvd kulle som fortsätter med en smal svallgrussträng till en svallningsplåtå som höjer sig ca 5-6 m vid Smedstorpet.
- i
III De spridda avlagringarna som ligger utmed vägen till L Laxemar består av flacka svallgrusbildningar intill och mellan bergknallarna.

3 ÅSPARTIERNA VID KOPPRAMÅLA
OCH KRÅKEMÅLA

Karta 1, 2

- a
II Strax norr om utloppet från Götemaren vid sjöns NO hörn börjar en åssträcka med kullformer i en vacker hagmark mellan sjön och körvägen. Åsen löper som en kullig rygg som kröker från östvästlig riktning till NV och norr vid Koppramåla. Kullarna är upp till 4 m höga.

Den nordligaste sträcken är utformad som en ca 4 m hög terrass, begränsad av berg i öster och sankmark i väster.

b
III

Omkring 750 m SV om Askaremåla finns en smal sandterrass i dalsidan. Den kilar in i en sänka mot väster och trängs ihop mellan bergklackar åt norr.

c
III

I riktning mot Kråkemåla återfinns ett svallgrusstråk som NV om Kråkemåla ligger utmed bergssidan. Bredden på stråket är omkring 100 m NV byn.

4 VINÖ I MISTERHULTS SKÄRGÅRD

Karta 2

Norra delen av kvartsitön Vinö har en flack, sned sköldform, som skapats av vågsvall från öster, varvid befintliga lösa avlagringar i ytan omlagrats till stenigt svallgrus. Detta slutar tämligen brant åt väster men långsamt åt öster. Väster om svallgrusluttningen ligger sand, som avsatts i lugnare miljö. Runt ön löper kransar av vackra strandvallar. I östsluttningen är markytan delvis blockig. Sandmarken är bevuxen med en högstammig grantallhedsskog. Bl a på norra delen av ön ligger en rad fornlämningar.

5 TUNA - FÅRBOÅSEN

Karta 3, 4
och 5

Tuna - Fårboåsen är en av de största rullstensåsarna i mellersta länsdelen. Åsen börjar väster om Svartingstorp som ligger ca 7,5 km NNV om Tuna kyrka i Vimmerby kommun och vidare utmed landsvägen över bl a följande samhällen och byar: Spångenäs, Tuna kyrkby, Flohult, Syserum, Ishult, Krokstorp, Blomsterhult, Jämserum, Fårbo och avslutningsvis upphör åsen ca 500 m norr om Virkvarn. Åsen har en utpräglad åsform, markant ryggform, mycket kanske beroende på dess läge i ett sänkstråk i bergterrängen där den varit skyddad mot abrasion. Söder om Fårbo har dock åsen varit utsatt för betydande omlagring under flera stadier. Vackra strandlinjer återfinns i åsmassiven vid Fårbo och Köksmåla i form av markanta strandhak.

Åsen är i stort sett sammansatt som ett pärlband av mer eller mindre långsträckta kullar av rullsten och grus. Dessa kärnpartier sammanbindes av smalare, lägre bryggor, som vanligen består av finare material. Den nordliga delen av Tunaåsen ned till kommungränsen beskrives inom Vimmerby kommun.

- a
III Från kommungränsen uppträder först åsen som en grussträng mellan berg. Åsavsnittet närmare Syserum är ca 5 m högt, med krökt och välvd rygg. Vid Syserum har ett svagt sluttande sporrartat svallningsfält utformats som ibland omsluter uppstickande bergknallar.
- b
II, III Ned mot Issjön gör den sneda, abraderade åsen ett par svängar. Ostflanken är starkt blockig genom svallning. Norr om landsvägskälet vid Snippen framträder strandlinjer i form av böjda vallar och terrasser. Åsen fortsätter med sammansatt ryggform ut på udden vid Björkvik.
- c
I, II Från sandavlagringarna vid Issjöns strand NV om Ishult återkommer åsen och sträcker sig vidare utmed landsvägen. Åsbygden vid Ishult är sällsynt vacker. Åssträckan är vetenskapligt och kulturellt mycket märklig. Åsen sträcker sig vidare med markant åsrygg, där krönet ibland tillskärpts genom grustäkt i sidorna mot och förbi Krokstorp.
- d
I Vid Hållerum uppvisar åsen för åssträckningen väster om Blomsterhult sin karaktäristiska utjämnade och sneda form med block här och var i sluttningen. Väster om Blomsterhult är åsen sammansatt av en rad långsträckta, relativt mjukt rundade kullar.
- e
I, II Vid Blomsterhult framträder åsen i en märklig NO-SV-lig utbredning innan den söder om Hasselås kröker tillbaka i en NV-SO-riktning.
- f
II Den ibland kullformiga åsen fortsätter mot SO och gör en sporrartad ansvällning vid Snarås. På åspartier alldeles innan Nygård återfinns forngravar.

- g
II Vid Nygård ändrar åsen riktning från NV-SO till rakt nordsydlig. Åsavsnittet söder om Nygård uppvisar först en utjämnad och något sned rygg som efterhand utformas till två terrasser. Den terrassformade åsen gör en ansvällning norr om Botes-
torp, för att mot Jämserum löpa som en smal rygg mellan berg, gölar och kärr.
- h
II, III Åssträckan mellan Jämserum och Köksmåla är sammansatt av en rad mer eller mindre långsträckta kullar och ansvällar vid Köksmåla till ett mäktigt åsmassiv. Krönplatån vid triangelpunkt 53,48 är kraftigt svallad. På nivåerna 46-47 m ö h och 40-41 m ö h finns strandhak utpreparerade (profil 3).
- i
I, III Åsen söder om Köksmålamassivet är sammansatt av smala långsträckta åskullar som vid Fårbo utbreder sig i ett nytt mäktigt åsmassiv. Strax norr om Fårbo, vid St.Ficksjön, sträcker sig en 4-5 m hög och ca 50 m bred ås parallellt med huvudåsen. Mot söder, vid kraftledningen ansluter den mjukt rundade åsen till huvudåsen.
- j
I Omkring 1 km söder om landsvägsskälet i Fårbo reser sig åsen med ett platåartat abrasionskrön till 51 m höjd. Åspartiet vid Fårbo kallas även för Jungfruåsen. På det landskapsdominerande åsmassivet återfinns vetenskapligt viktiga strandlinjer.
- På ungefär samma nivåer som vid Köksmålamassivet har strandhak utpreparerats, se profil 2.
- k
II Mellan Sippetorp och Flathult skjuter en åssporre ut som en udde från Huvudåsen. Dess nuvarande form är ett verk av havsvågorna.
- l
II, III Ned mot Öråsa har åsen abraderad ryggform med brett, utjämnat krön.
- m
III I området söder om Öråsa utbreder sig ett starkt havsomlagrat plant grusfält, som avbryts av en del åsgravar med mellanliggande ryggar. Grusfältet sträcker sig med en arm ned mot Virkvarn. Norr om Virkvarn finns vackra ekbestånd.
- n
II Efter ca 3 km SO Virkvarn uppträder åsen med abraderad ryggform och sträckvis blockbeläggning i ytan.
Vid Dräget höjer sig åsen ca 4,5 m där den med smal och distinkt ryggform förbinder sig med de omlagrade åspartierna mellan berghällarna på Fittjö.
Området har en skiftande vegetation av ek- och tallskog.

6 KRISTDALAÅSEN - PÅSKALLAVIKSÅSEN

Karta 6-9

Kristdala - Påskallaviksåsen bildar en så gott som helt sammanhängande åssträckning med varierande ryggform från sjön Hummeln, 500 m Kristdala till Nötö i Kalmarsund. På grund av den mer brutna terrängen är dess förlopp mer vindlande i och norr om denna sjö.

Åsen gör en båge öster om Kristdala och fortsätter med avbrott i Näjernsjöarna som en dalsidesås längs södra sidan av Veråns dalgång till Versjön i Hultsfreds kommun. Åsens fortsättning norrut uppträder i form av Kärebyåsen, NV Vena. Åsen har på grund av sitt öppna läge i den jämförelsevis jämna urbergsterrängen blivit mycket kraftigt påverkad av vågsvall under olika faser, och särskilt i de södra delarna har åsgruset omlagrats i stor utsträckning.

Här är åsformen utpräglad sned med en långsamt sluttande ostsida, flerstädes vallformat eller blockigt krön och en brant västflank, som bildats av svallgrusmassor, vilka av havs- och sjövägor vräkts ned över åskrönet och avlagrats i rasvinkel. Ett karakteristiskt drag i åsbilden är fö en rad åssporrar, som skjuter ut på västsidan, också bildade av vågornas omlagrande verksamhet.

a
II, III

Omkring 500 m SO om Verbo uppträder åsen som en 3-4 m hög smal rygg längs ån. Efter en kullformig ansvällning fortsätter den smala, kulliga och vindlande åsen längs gamla vägen ned till Vederhult.

Vid Vederhult breddas åsen till en terrassbildning som är genomskuren av en bäckravin.

b
I

NV om Kurehorva antar åsen formen av en vacker åsterrass med en 7-8 m hög, skarpt markerad nordbrant. Årsplanets bredd är 100 - 150 m. Åsens sluttning upptas av en vacker hage.

Åsterrassen fortsätter mot SO till Råda by som ligger på en hög åskulle, som sluttar brant mot NO och ansluter flackt till moränmark i väster. Åssträckan 500 m NV Kurehorva och Tråda by rymmer geologiskt - morfologiskt intressanta avlagringsformer, som bildar ett vackert inslag i landskapsbilden, se profil 1.

En del fornlämningar finns på krönet.

c
II

Strax SO Tråda har åsryggen en svank och fortsätter med sned ryggform längs gamla byvägen. Innan åsen delar sig i NV utkanten av Östrahult antar den en 150 -200 m bred plåtåartad kulle med flackt välvt krön.

Vid Östrahult har åsen delat sig dels i en längs landsvägen mjukt formad rygg som sänker sig mot SO.

Den södra åsen fortsätter genom byn som en plan-ås, som ligger an mot blockig moränmark. Bredden är ca 100 m.

d
III

Åssträckan SO Östrahult fortsätter först med ett par kullar intill berg och sedan som flackare, mer än 15 m hög, ca 100 m bred ås. I avsnittet vid avtagsvägen mot Bredvik får åsen en mer markerad ryggform med den gamla landsvägen på krönet. Åsen sluttar mot NO med en markant åsbrant, medan SV-sluttningen lutar svagt.

Vidare ned till Näjerns NV strand uppträder åsen ca 10 m hög som en smal slänt, med undulerande delvis blockig yta, intill den blockiga morän- och bergsidan.

I sluttningen framträder strandhak.

Ned mot Näjern sänker sig åsen till en ca 6 m hög rygg.

e
II

Vid Lönhult återkommer åsen i form av en åskulle, 6-7 m hög, för att mot Fagerhult stiga till en ca 10 m hög rygg med plant krön.

OSO om Fagerhult fortsätter åsen vid Näjern SV strand med en jämförelsevis plan, 7-8 m hög rygg intill en bergklack. Närmast OSO Fagerhult har åsen en markant, välvd rygg. Omkring 150 m SO gården 13 km öster "t" i Fagerhult på det tämligen plana krönet höjer sig en markerad kulle med block-bemängd yta som en ca 3 m hög punkt på åsryggen. Höjden över sjön uppgår till 12 á 13 m. Åsbredden är inemot 200 m. Nordsluttningen mot sjön bär upp strandterrasser.

f
I

Efter ytterligare ett avbrott dyker åsen upp på udden väster om Ekenäs som en 3 m hög, 50 m bred planrygg. Åsplanet är bevuxet med lövträd i en vacker hage.

Lokalen ger åtskilligt intressant upplysning om hur vågsvall och sjöis påverkat ås- och moränmark vid ett tidigare sjöstadium. De strandbildningar det här är fråga om, härrör av allt att döma från tiden före Näjerns sänkning.

NO om gården Ekenäs framträder ryggformen, med ett skarpt krön, 5 m hög och 50 m bred.

f
III Åsen fortsätter ned mot Gröndalen, med en bredd av 50 - 100 m och höjden sällan mer än 5 m, ställvis intill berg.

g
II Mot Hägersrum antar åsen efter ett kort avbrott en asymetrisk ryggform ca 100 m bred och 5 m hög.

I området SO Hägersrum uppträder åsen med enhetlig, sned form och 200 m bredd. Den vågsvallutsatta NO-flanken är flack och påbyggd med strandvallar.

h
II Vid landsvägskröken mot Kristdala svänger åsen mot SV med en vackert välvd bågformigt anlagd rygg intill berg. Tväråsen med terrassform sträcker sig mot Kristdala på sydsidan längs en bergribba, se profil 2.

i
II Utmed vägen mot Hummelstad ned till avtagsvägen mot Ekeby har åsen först en något välvd ryggform med en flack ostslänt sedan undulerande delvis kullig blockig åsytta.

j
II SSV om Hummelstad fortsätter åsen 5-9 m hög med tvära kast längs vägen.
Åsryggen är smal och mer symmetrisk än vad den är i riktning mot Örnäs. Närmare Örnäset är åsformen först något plan sedan mer markerad karaktärisriskt välvd rygg. Åsen är här klädd av en vacker ek- hasselhage. Åsen upphör med en klapperstenskransad udde vid Örnäs.

k
I Ute i sjön Hummeln återkommer åsen som en räckla långsträckt låga holmar med klapperstränder. Holmarna har en karaktäristiskt kastande sträckning.
Strändernas block- och stenanrikning är ett resultat av vågsvall och nutida ispressning. Vegetationen består främst av al, björk och enstaka tallar.

På Råsnäsudden SSV ön St Boö återfinns en ca 5 m hög, 100 - 150 m bred, flackt välvd platå, som synes uppbyggd av smältvattenavlagrat grus. Denna platå ansluter till en 10 m hög moränhöjd, som har ost-västlig utsträckning. Ett svallningsplan ca 1 m över sjöytan avgränsas mot höjden av ett tydligt strandhak.

- l
I Kristdalaåsen fortsätter vid Hummelns södra strand med en vacker ca 10 m hög, smal och ett relativt smalt åskrön intill bergknallar. Den östra åssidan är här mycket brant medan västsidan flackar ut i åkermarken.
- Efter en liten krök vid Slätsand sträcker sig åsen med markerad åsform, ca 7-8 m hög med branta sidor och ca 50 m bredd, mot söder. Vid Dörtorpet är åsgruset inträngt mellan bergknallar.
- m
II Mot Sanden fortlöper åsen nu ca 10 m hög, innan den vid Sanden ansluter till den platåartade sand och grusutfyllnaden i berget.
- n
II Fortsättningsvis kröker åsen mot SO, som i avsnittet till församlingsgränsen 1 km NNV Kråkenäs antar en smal, 8-9 m hög getryggsformad åssträcka med starkt blockiga sidor.
- o
II Från nyss nämnda församlingsgräns löper åsen med bredare och snedare form bitvis intill berg, vidare mot och förbi Kråkenäs. Den 6-7 m höga åsen gör ett par ansvällningar väster om Bryngölen.
- Vid Kråkenäs har svallningen utbildat en sporre från åsen mot väster.
- p
I Vid östra stranden av sjön Stor-Bråen har åsen en markant rygg som blir bredare mot söder, från ca 250 m till 300 m vid Hule. Vid Hule är åsen ca 12 m hög.
- NV om Hule ansväller den sneda åsryggen till en trekantig åssporre. Sporren som är av liten omfattning, har ett välvt krön med SO-NV axel. Höjden är omkring 15 m. I dess östra del framträder tre strandvallar.
- q
II Åsen fortsätter vidare söder om Hule för att vid Björnhults by anta vacker krönform. Här har en trekantig åssporre byggts ut på sydsidan av bergklackar söder om Stora Bråen. Sporrens sydsida är terrasserad.
- Längs åssträckan mellan Björnhult och Brånhult sluttar östra sidan i ett relativt jämnt. ÖNO om Lockebo är åsen smal, men med en markant sned rygg med ett par inbuktningar. Åsryggen höjer sig efterhand och ansluter till åsplanet SO om Lockebo.

På åsplanet har ett strandvallssystem jämnats ut och givit utrymme åt en idrottsplats. En tvärdal skär igenom platån intill idrottsplatsen. Norr om denna framträder en rad krökta strandvallar på 80-81 m höjd.

Vid telemasten, mellan Lockebo och Brånhult, reser sig den högsta delen av Kristdalaåsen till 93,2 m ö. h. Den markanta åskullen uppvisar karaktäristiska strandhak och terrassformer samt en blockbeklädd krönytta.

r
III

Åspartiet SSO Brånhult avtar stegvis i mäktighet ned mot Århult. Åsen är här sammansatt av terrasserade massiva höjder, en sned rygg och ett par markanta, mot NV utskjutande åssporrar.

Höjden SO om Gället är terrassformigt uppbyggd kring en bergskärna. I östra flanken av höjdmassivet ligger spridda jätteblock. Ett terrassplan är tydligast utbyggt i södra delen.

s
II, III

De övre delarna i åsavsnittet väster om Svartgölen präglas i östra flanken av böjda vallformer och sluttningen mellan landsvägen och Svartgölen är terrasserad.

Åsen ansluter ca 500 m norr om Skolan till ett åsgrusfält som sänker sig mot söder och landsvägen. En starkt abraderad åsrygg utgör axel i detta grusfält. Mossgraven norr om fältet är sannolikt en åsgrop där ett visst grundvattenutflöde sker.

Från omkring 500 m väster skolan, vid Århult, utgår en märklig åsrygg mot SV. Den är vanligen 50 - 100 m bred och 4 - 5 m hög.

Åsen som vid Århult har ett flackt välvt, bitvis blockbemängt krön fortsätter ned mot bäckgenombrottet från Bruksjön. Här når åsprofilen ca 6 - 7 m över sandutfyllda sänkor mellan bergklackar.

t
II

Vid riksvägen öster om Forshultssjön gör åsen en liten avböjning mellan bergklackar för att öster om Forshults gård ha ett ca 100 m brett krön med sträckvis form av en vall. Norr om Forshultssjöns ostspets sträcker sig en ca 100 m lång strandvall parallellt med åskrönet.

- u
III SO om Forshult breder åsen, här och var avbruten av bergknallar, ut sig till ett flackt åsfält, mestadels bestående av sand och mo. På ett par ställen sticker f ö berghällar och blockkullar upp ur åsfältet, vars jämna yta som högst ligger på ca 49 m ö h.
- v
I Ned mot Tjuståsa återkommer åsformen, nu med ett ca 75 m brett krön. (Åssträckan till Ubbetorp är ovanligt vacker). N Tjuståsa by ligger på en långsträckt åskulle, med asymmetrisk profil och med en höjd av ca 40 m ö h. Södra delarna av Tjuståsa by ligger också på en åskulle, som övergår i en jämbred åsrygg med symmetrisk form.
- 100 m innan Odelsjö gård är åshöjden ca 5 m. Här avbryts den flacka ostsluttningen av ett skarpt hak, som jämte den branta västsidan ger åsen en symmetrisk profil.
- x
I Vid Odelsjö där krönbredden är omkring 30 m och höjden över havet är ca 35 m framträder ett vackert utbildat strandhak på 30 metersnivå. Strandhaket kan följas på åsens västsluttning till åskullen strax söder om Ubbetorp. Detta strandhak är sannolikt utbildat i ett stadium av Ancylussjön. Mycket starkt påverkad av sjövägorna är åskullen omkring 300 m söder om Odelsjö, med en blockanrikning vid strandhaket. NV om kullens topp, 38,3 m ö h, ligger en kort strandvall på ca 36 m ö h.
- y
III Åspartiet mellan Ubbetorp och Sandshult sträcker sig med utplanad ryggform och mestadels brant västflank. Den ursprungliga åsformen är starkt omvandlad av abrasion, varigenom åsmaterialet omlagrats genom tippning åt väster. Åssporren omkring 300 m norr om Sandshultssjön är till största delen bildad av övertippat svallgrus.
- Närmast SO om Ubbetorp karaktäriseras åsen av den välkända sneda tvärprofilen med flack, delvis blockbemängd ostsluttning och brant västsida.
- z
II SO Sandshult utbreder sig åsen till ett sandfält med flackt välvd överyta. NO Skorpatorps gård ligger en låg, flack rygg längs västra sidan av landsvägen. Söder om Skorpatorp vidtar på nytt ett sandfält med ytan ca 5 m högre än sjön. Åstopografin är till största delen utplanad.
- Åsmaterialet ligger vidare utbrett mellan bergklackar som kring Sjöänden, Källehorva och Lövhult helt bestämmer topografin.

å
III

SO landsvägen mot Fliseryd övergår åsen från en flack form till den mer karakteristiska sneda profilen med delvis tätblockig ostsida.

Åsryggen ca 250 m söder om Dalen når en höjd av ca 7-8 m över torvmarken i väster.

Vid torpen SV om punkt 21,8 ligger åsgruset an mot granitberg.

Vid Lillängen ansluter den nu 3-5 m höga åsryggen till granitmassivet. Här kan ej någon ryggform skönjas. SO om granitmassivet fortsätter åsen med högre och karaktäristisk form för att vid Älvehult åter bli lägre och mer utplattad.

å
II

SO om Älvehult fortsätter åsen svagt slingrande med en snett platåartad rygg som blir bredare in mot Påskallaviks samhälle. Den utpräglad sneda ryggformen som är en följd av vågornas omlagrings-effekt avtar mot SO.

Åspartiet SO Älvehult uppvisar åsens karaktäristiska drag: En tätblockig yta med större, kantigare och mer oregelbundna block på ostsidan och krönet än på västsluttningen, som har en relativt jämn beläggning av mer rundade block.

Större delen av Påskallaviks bebyggelse, åtminstone den äldre, är lokaliserad till åsen.

Fortsättningsvis har den av vågsvall och kulturpåverkan avsläntade, sneda åsryggen ett nästan nord-sydligt förlopp utmed gamla riksväg 15.

å
II

SO om kyrkan, fortsätter åsen i en rad åskullar ned mot Skälevik där den försvinner ut i Östersjön med starkt utjämnad delvis med rik- och storblockig yta. Vid Örneheds idrottsplats reser sig flackt en av åskullarna till 4 m höjd.

7 KLÄMNAÅSEN

Karta 10

Klämnaåsen kallas en låg, smal rullstensås, som sträcker sig mellan Döderhult och 500 m norr om Sörbo med en rad låga kullar av huvudsakligen stenigt sandigt grus. Stora delar i Oskarshamns SV utkant är utbrutna och utjämnade för industriområden.

Mellan ST Hycklinge och Rödsle återfinns ett par smala grus och sandterrasser på SV-sidan av bergmassiven i den trånga dalen.

8 ÖN RUNNÖ UTANFÖR PÅSKALLAVIK Karta 11

Runnö utgör en av öarna i den rikt utbildade skärgården mellan Mönsteråsviken och Påskallavik. Denna i stort sett låglänta skärgård, som utbildats på underkambrisk sandsten strax öster om urbergspeneplanets ostrand, är enligt R Friséen unik i Östersjön.

Runnö är en mycket flack sandstensö, där det ligger en del morän och svallavlagringar i anslutning till sandstensavsatser och sprickor, främst på den västra sidan. Den är liksom sandstens- och moränen Littlö och Runnö Rödsjär en kvartsil- och sandstensö, beskriven av R Friséen (1965). Dessa märkliga bergholmar är betydelsefulla referenslokaler för rekonstruktion av områdets geologiska historia.

9 - 10 NORRA DELARNA AV FLISERYDSÅSEN SAMT BOCKARAOMRÅDET Karta 12 - 13

I följande beskrivning presenteras Bockaraområdet i sin helhet och lite av fortsättningen mot söder utan hänsyn till kommungränsen. Likaså beskrivs Fliserydsåsen en bit söder om kommungränsen. Bockaraområdet (Bockaraplatån) utgörs av ett vidsträckt isälvsdelta, som byggdes upp vid randen av inlandsisen mellan successivt avsmältande dödisrester i Baltiska issjöns strandzon. Sten, grus och sand m m transporterades i en isälvs kanal från väster (förbi Persmåla) och ett par mindre isälvar från norr.

Högsbyåsen, som börja uppträda i trakterna NV om Bockara, gör utmed landsvägen söder och SO om Glahytt en plåtåartad ansvällning. Högsbyåsen fortsätter sedan med sammansatta ryggformer mot söder utmed riksväg 34.

9 FLISERYDSÅSEN NORRA DELAR Karta 12

a
II VSV om Bjälebo ligger ett smalt bälte grusig-sandig jord i slutningen söder om en starkt blockig sluttning i läsidesläge.

- b
II Ca 800 m norr om Kulltorp finns små mängder grus som en kort sträng i sänkläge vid landsvägen.
- b
III Vid Kulltorp ligger en plan, uppodlad terrass av åsgrus mellan sjön i söder och berg i norr. Den i NV 10 m höga och blockiga åsryggen sänker sig mot SO till en svagt välvd rygg intill en bergplatå.
- c
II, III Söder om Kullesjö uppträder åsen instängd mellan berg, för att efterhand vrida mot söder och slingra vidare med låga, plana eller flackt välvda kullar genom berg- och moränterräng.
- d
II Puksjömåla, ca 1,3 km OSO höjden Kullesjöberg, ligger vid norra delen av en terrassformad avlagring av grusig jord som sluttar ned mot Sjöns västra spets med 7 - 8 m relativ höjd.
- e
II Vid Gransmåla, där det är ett avbrott i åsen (sänka), uppträder åsmaterial i en kulle intill fast berg. Här har utbildats en vacker lövhagsmark.
Åsen kommer efter avbrottet igen som en platå med undulerande yta och ca 150 m bredd ett hundratal m NV Källeberg. Åsplatån smalnar ned mot bäckgenombrottet.
- f
II Från Kvarnemåla till Korsvägen uppträder först en flack åssträng med låga kullar mellan bergpartier. Närmare Korsvägen är den låga ryggen 50 - 100 m bred och med krönet strax väster om vägen. Vid Korsvägen är åsgruset diffust utbrett mellan berg. Åsmarken sluttar mot norr.
- g
II, III Mot Sandtorpet söder om Korsvägen fortsätter åsen med en låg men markerad slingrande rygg, delvis i anslutning till berghällar.
- h
II, III Strax söder om kommungränsen Oskarshamn-Högsby antar åsen getryggsform med skarpt markerat krön. Den markanta ryggen fortsätter mot bäckgenombrottet 5 - 6 m hög och 50 m bred.

Vidare mot Livemåla minskar ryggen i höjd till 4 - 5 m samtidigt som den blir något bredare 50 - 100 m. Vid Livemåla gör åsen ett par tvära krökar mellan rundhällar.

10 BOCKARAOMRÅDET

Karta 13

- a
II Bockara ligger i södra delen av ett vidsträckt isälvsdelta, uppbyggt vid randen av inlandsisen i Baltiska issjöns strandzon.
- Isälvsaterialet har i huvudsak transporterats från väster förbi Persmåla samt från ett par mindre isälvar från norr.
- Randdeltats södra och östra delar sluttar med en avlastningsbrant ned mot forna Granhultsjön som numera är uppodlad.
- b
II, III Platån NO, öster och söder om Glahytt er en ansvällning av Högsbyåsen som börjar uppträda i trakterna NV om Bockara och som fortsätter utmed väg 34 förbi Berga, Högsby o s v. Platån höjer sig i väster till ca 102 m ö h och är där uppdelad i mindre partier av en rad dödissänkor. Efter den slutliga avsmältningen av de isblock, som orsakade dessa, har rinnande vatten, ras och sättningar svarat för den slutgiltiga utformningen av en del dalar genom platån.
- Norr om Hagsjön är platån delvis naggad av erosion, men den ursprungliga utbredningen torde ha begränsats av dödissblock.
- SO om Hagsjön utbreder sig tre större platåhöjder, åtskilda av markanta sänkor med NV-SO utsträckning. Ytterligare åt SO är sedimentutfyllnaden och avjämningen av delatytan mer fullständig.
- c
II, III Även berget i samhällets norra utkant är omgivet av sandavlagringar som breder ut sig mot NO. Marken är till största delen uppodlad eller bebyggd.
- d
I Norr om landsvägskälet vid Glahytt reser sig den egentliga tillförselåsen till Bockaradeltat med en ca 12 m hög markant åsrygg mot NV. Efter en sänka, där vägen mot Uppåsen är dragen, fortsätter åsen med ryggform, breddas till en 70-80 m bred planås med något kullig yta, sänker sig och antar efter en markant kulle ensidig form, begränsad av berg i NO och sankmark i SV.

- e
II Kring Persmåla utbreder sig ett ömsom kulligt-gopigt, ömsom terrasserat sandfält kring uppstickande moränhöjder. Ett vackert kameområde med rikt skiftande avlagringsformer, bildade i kontakt med avsmältande is, ligger norr om Försjöns västra del. Omkring 400 m om Persmåla märks en uppemot 4 m hög terrassbrant, som troligen utformats genom smältvattenerosion.
- f
I Högsbyåsen böjer vid Glahytt från NV och antar en nord-sydlig sträckning med ryggkrönet strax väster om landsvägen. Närmast Glahytt har åsen snedplatåform med brant ostflank och kullig västsida. Efter ett hundratal meter söder väggörning vid Glahytt uppträder åsen med smal markerad getryggsform med krönet ca 12 m över Ugglegölen och 4 - 5 m över en terrass med landsvägen. Åskrönet är vågigt. Västsidan är brant och delvis blockbelagd.
- g
I, II Söder om Ugglegölen fortsätter centralåsen som en planås med landsvägen på krönplanet, till vägskälet NO Gösjön där åsen sväller ut i en platå.
- h
III Öster om landsvägen begränsas den centrala planåsen av en buktande ostbrant mot en N-S smal sänka. Öster om denna ligger ett bälte av inemot 10 m höga kullar. Detta sidobälte trängs ihop mot norr mellan huvudåsen och fast berg.
- i
I Mellan Gösjön och Älgsjön är åsen mycket vackert utbildad. Väster om centralåsen, som med jämnt krön når upp till ca 105 m ö h utbreder sig kullig grusmark och en terrass kring ett bergmassiv vid Gösjöns östra strand. Norr om berget smalnar åsen mellan Gösjöns östligaste hörn och sankmarken väster om Älgsjön.
- j
II I området NO Elsabo utbreder sig en grusterrass på nordsidan av Elsabohöjden. Terrassen, som är genomskuren av Älgsjöns avlopp, breddas mot NO till en platå med jämn yta, som sluttar flackt mot f d Granhultssjön. En låg, krönvallslinande rygg med nordlig sträckning bildar platåns högsta parti. I västkanten SSO om Skruvshult finns ett par fornlämningar.

Den fortsatta sträckningen och beskrivningen av Högsbyåsen behandlas under Högsby kommun.

Spridda avlagringar norr om Bockara.

k
III Omkring 1 km SSO Ingebo utbreder sig ett plant lågkulligt isälvsfält. Den NO delen utgöres av en flack ryggform, som avgränsas med en uppemot 3 m hög sluttning mot kärrmarken i öster.

Vid Ingebo ligger ett par uppodlade, kulliga sandfält i anslutning till berg- och moränmark.

l
II Omkring 1 km söder om Ingebosjöns sydspets börjar en smal nordsydlig ås med en ca 4 m hög kulle och fortsätter väster om körvägen med en låg, sned ås längs berg. Bredden är sällan mer än 50 m. Vid den mellersta delen av åssträckan uppträder ås- och moränkullar. Mot norr avslutas åsen med en 3 - 4 m hög rygg mellan kärrstråk.

m
II Väster om Ingebosjöns sydspets ligger ett uppodlat sandfält med öst-västlig utsträckning.

Norr om Urkulla ligger ett svagt undulerande sandfält mellan berg- och moränhöjder.

KLASS 1 - OMRÅDENAvlagringar i trakterna kring Misterhult

Strandvallarna på Vinö.

Åsen som löper genom det öppna odlingslandskapet kring Misterhults gård.

Tuna - Fårboåsen

Kullåsen mellan Ishult och Blomsterhult med undantag av ett parti mellan Djupedal och Sandmon.

Det mäktiga och landskaps dominerande åsmassivet med strandlinjer söder om Fårbo.

Kristdala - Påskallaviksåsen

Åssträckan 500 m NV Kurehorva - Tråda by.

Åspartiet vid Ekenäs, 2,5 km norr om Kristdala.

De långsträckta låga holmarna med klapperstränder samt Råsnäsudden vid sjön Hummeln.

Åspartiet söder om Hummeln till Dörtorpet.

Den utpräglade ryggformen på åssträckan Källtorp - Hule.

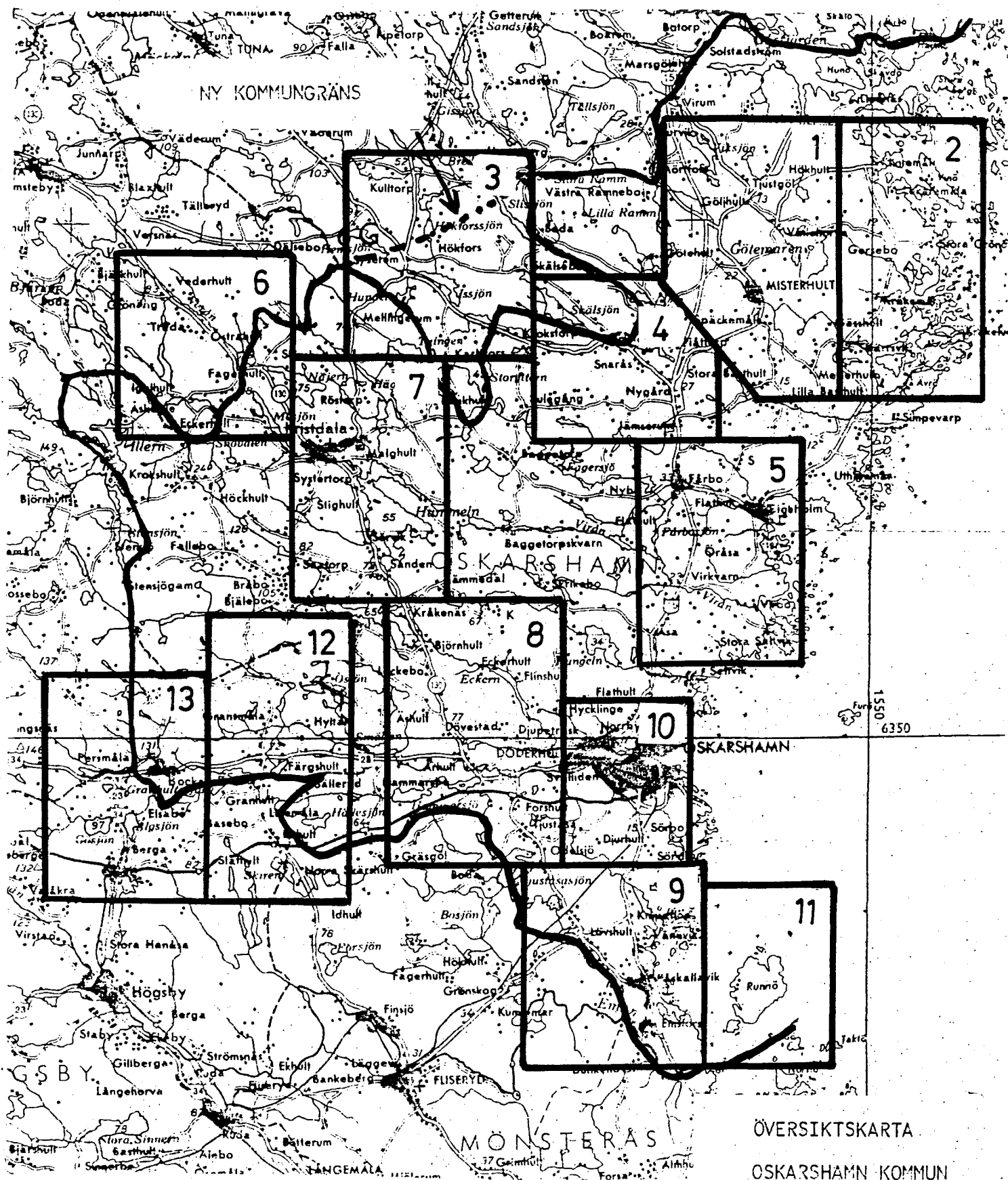
Åsbyggden på sträckan mellan N Tjuståsa till Ubbetorp.

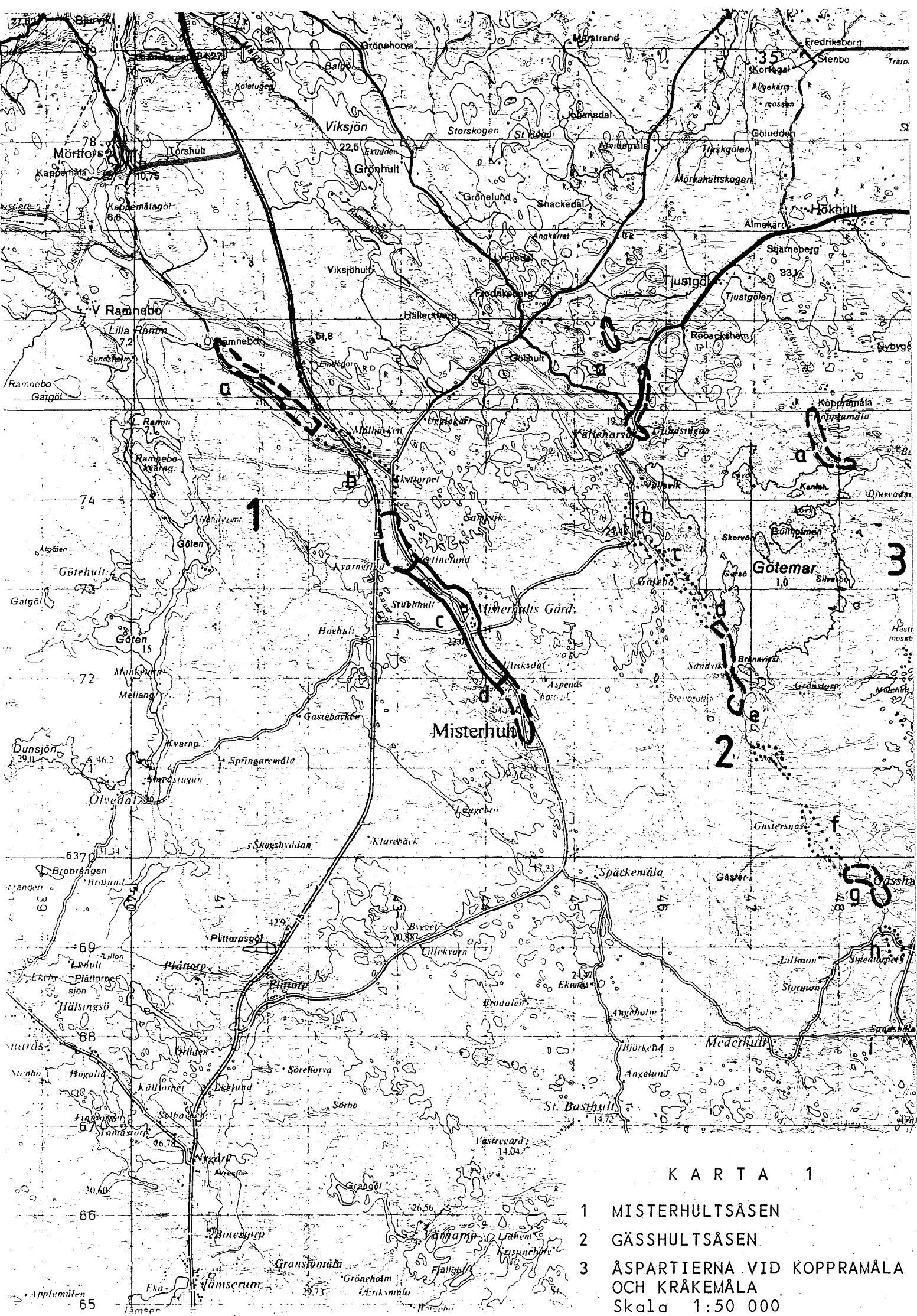
Runnö

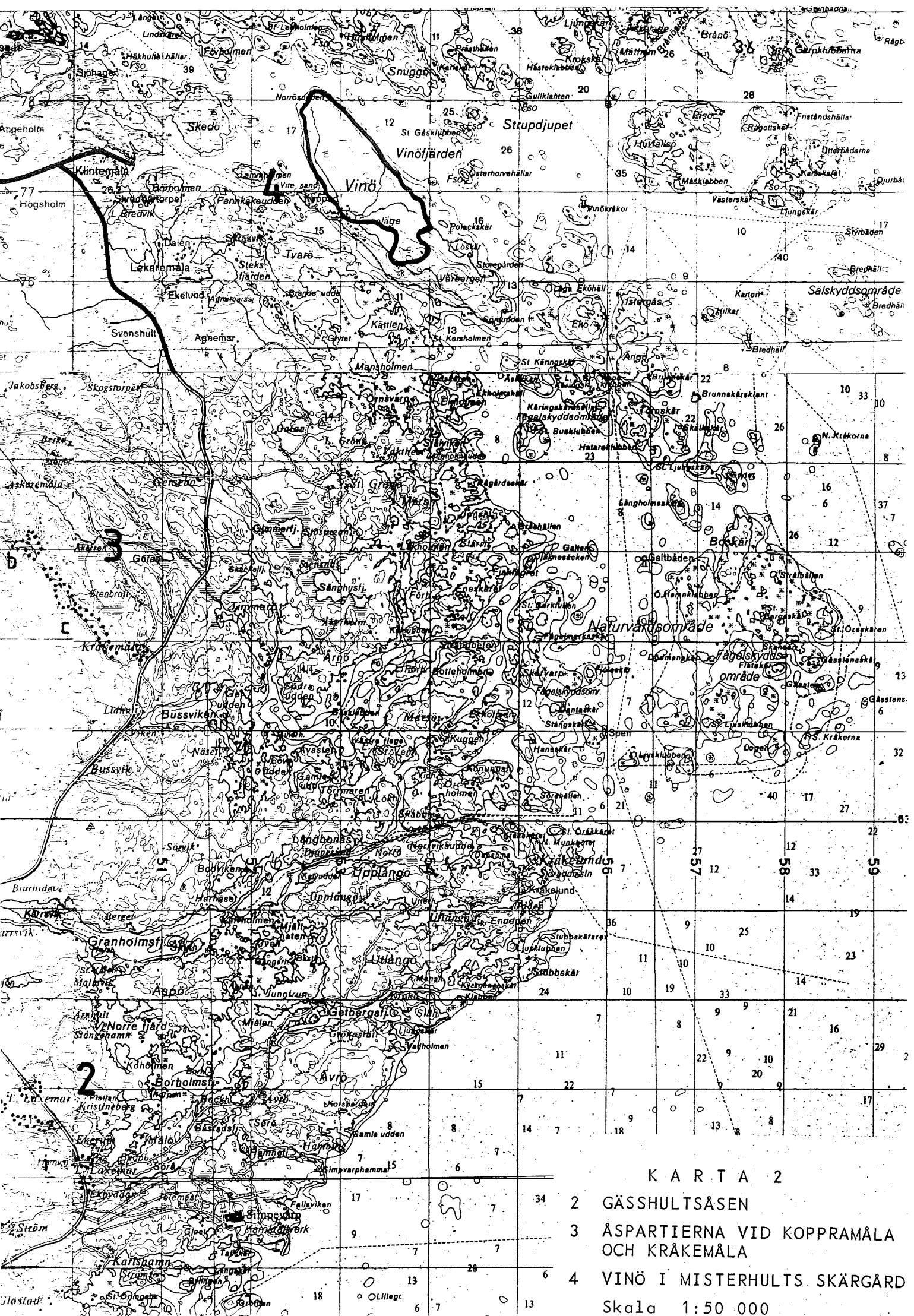
Klassningen avser framförallt bergartssammansättningen samt svallavlagringarna.

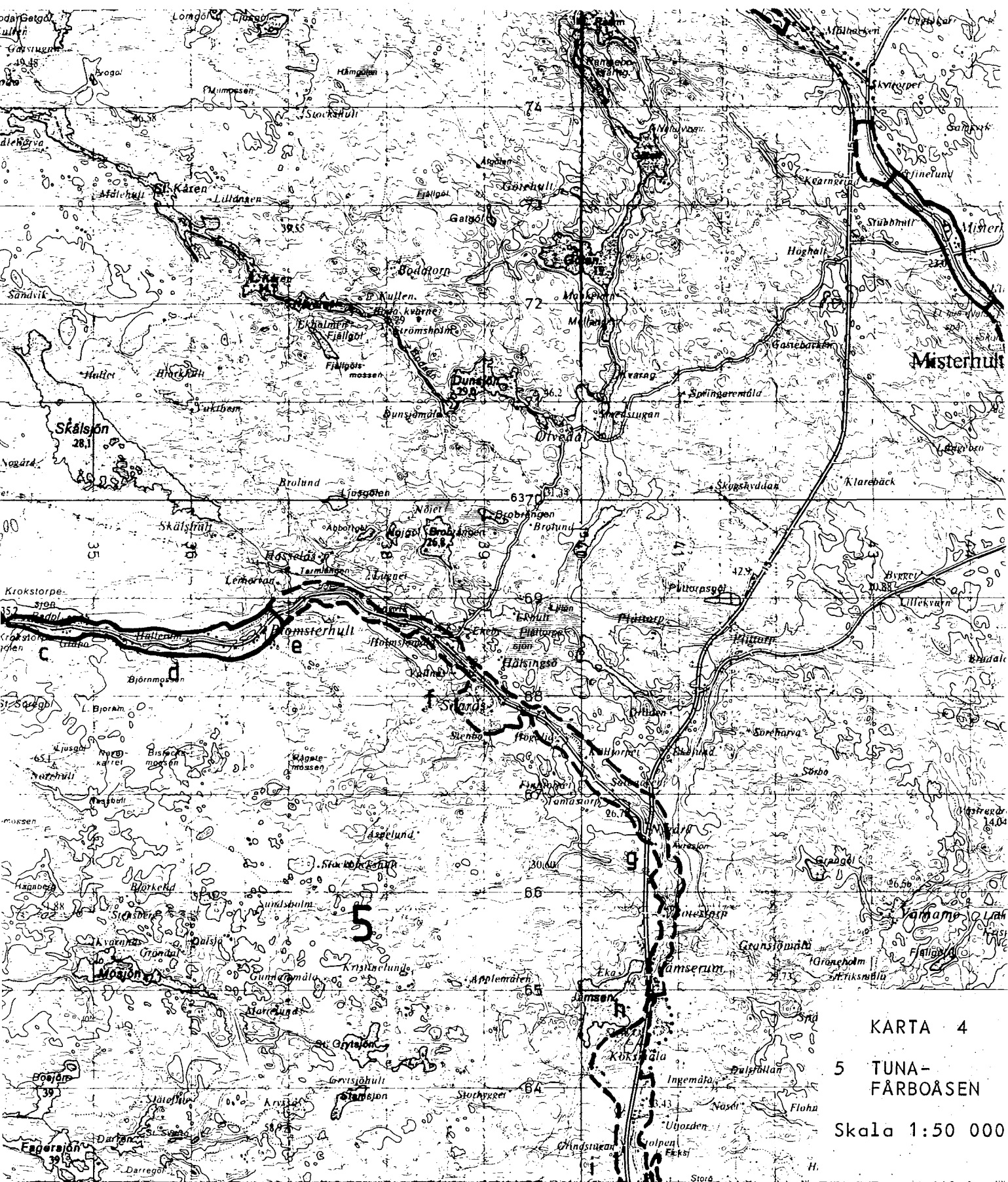
Bockaraområdet

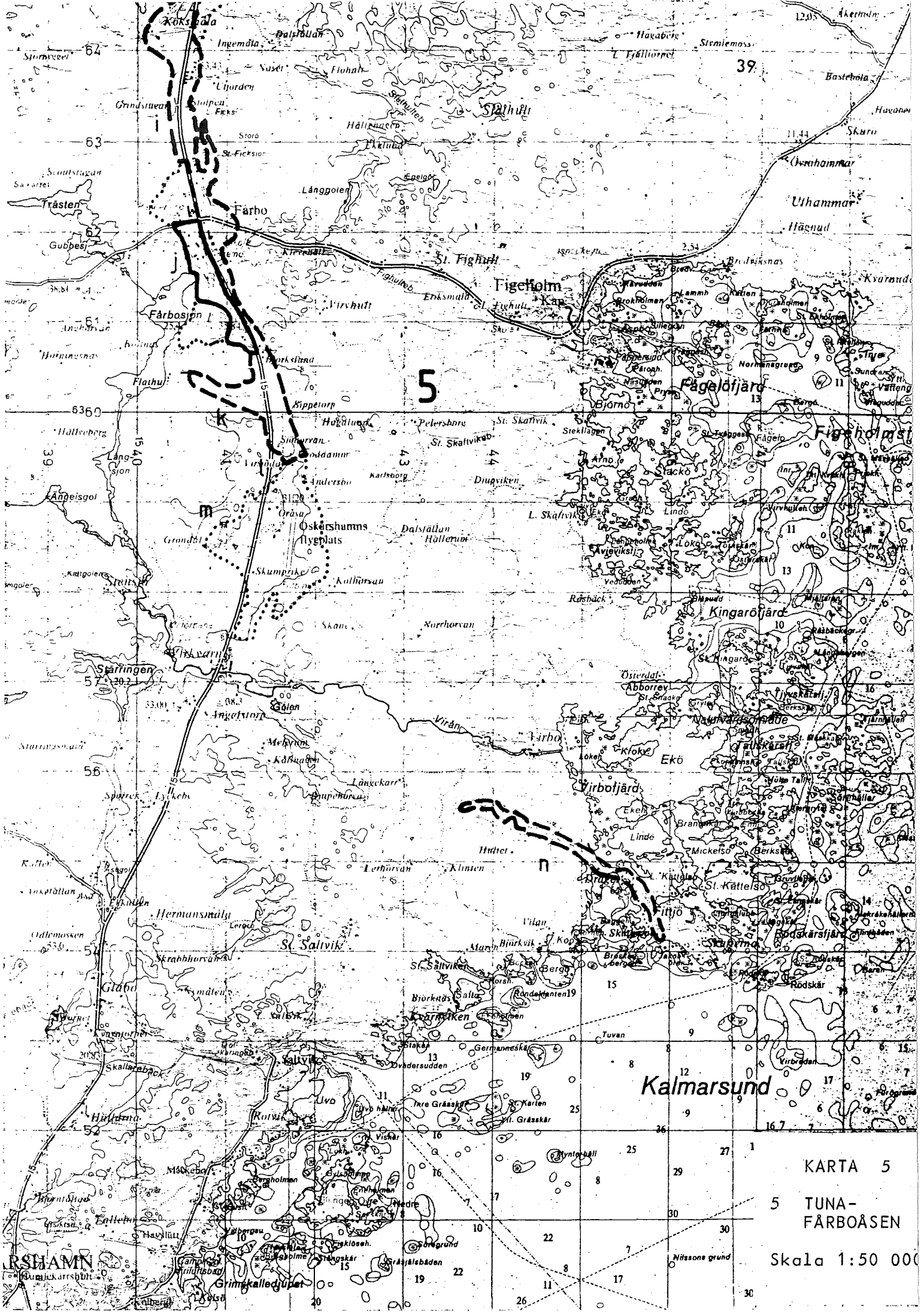
Området väster om Bockara. Från uppåsen och söderut till Ugglegölen. Åsavsnittet tillhörande Högsbyåsen mellan Gösjön och Älgsjön.

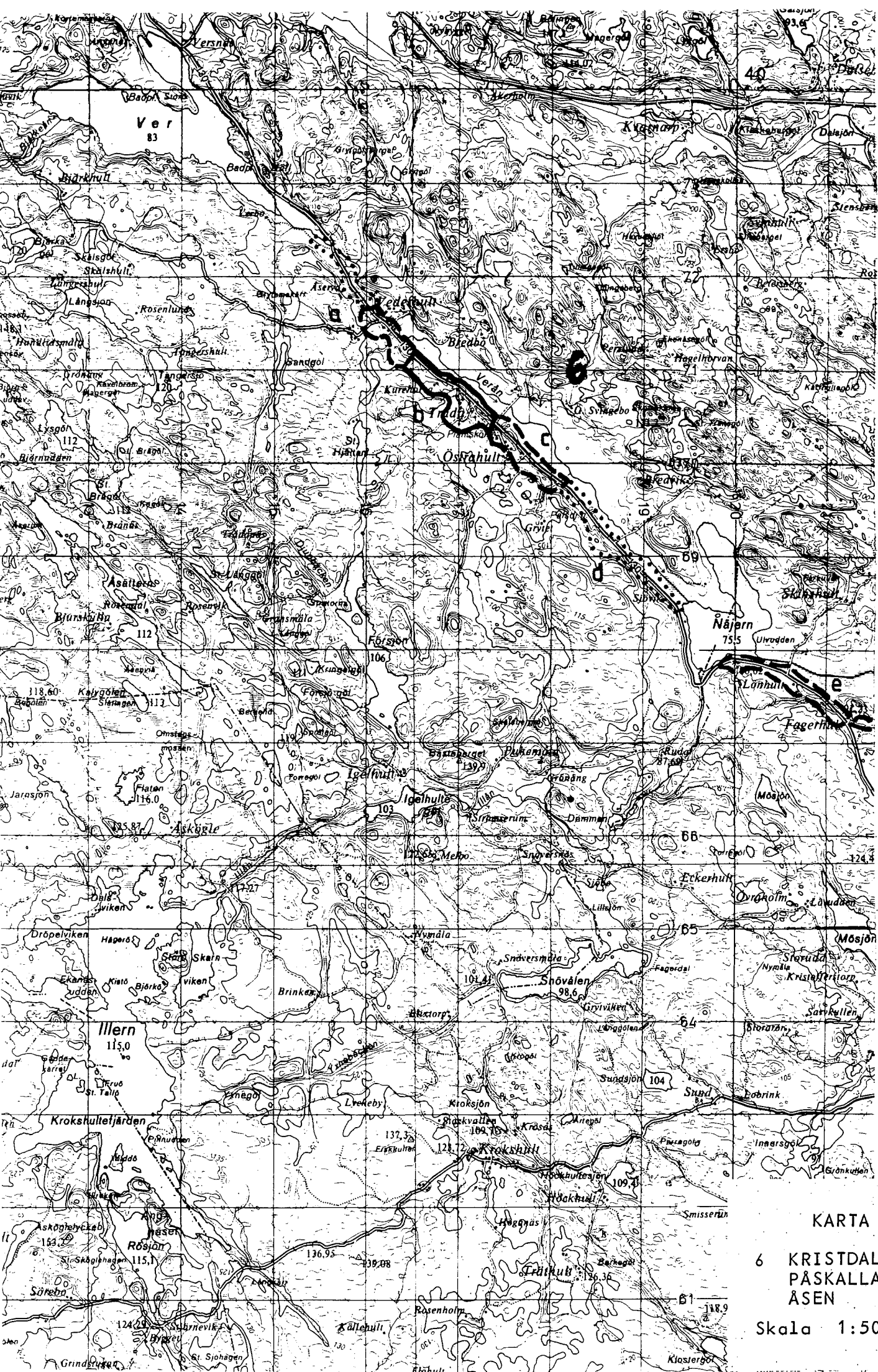

KARTA 5

5 TUNA-
FÅRÖASEN

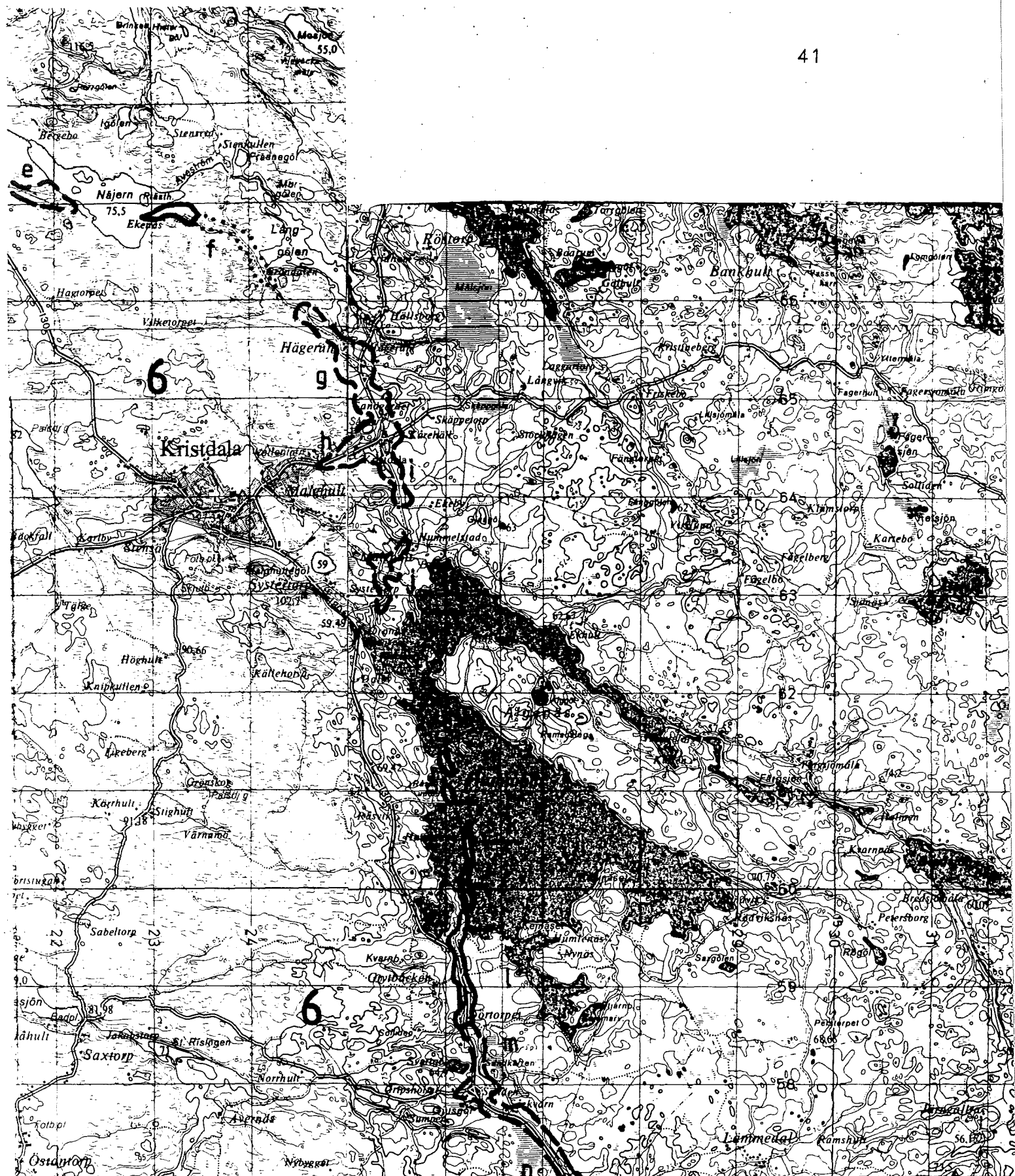
Skala 1:50 000

KARTA 6

6 KRISTDALA -
PÅSKALLAVIKS-
ÅSEN

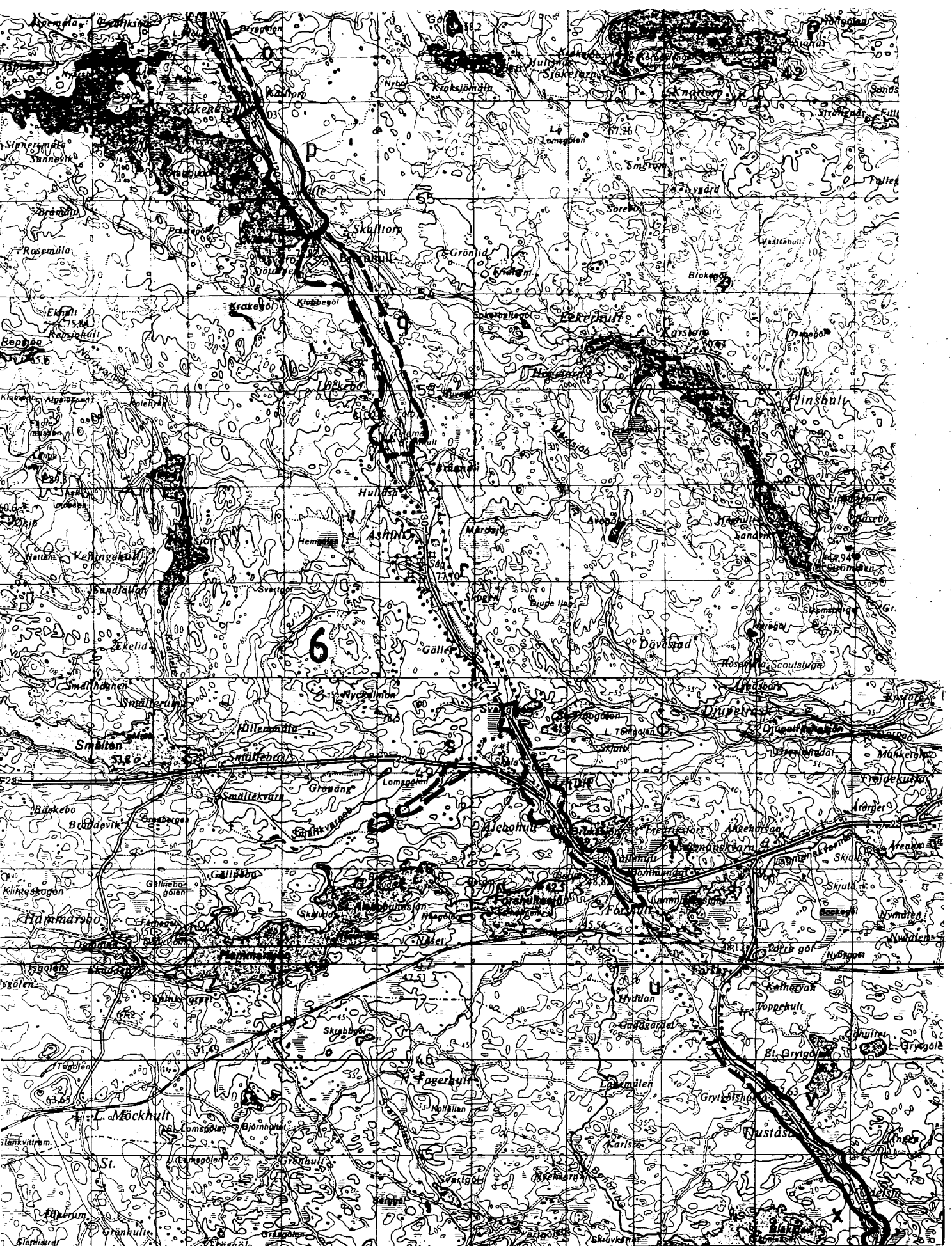
Skala 1:50 000

KARTA 7

6 KRISTDALA -
PÅSKALLAVIKS-
ÅSEN

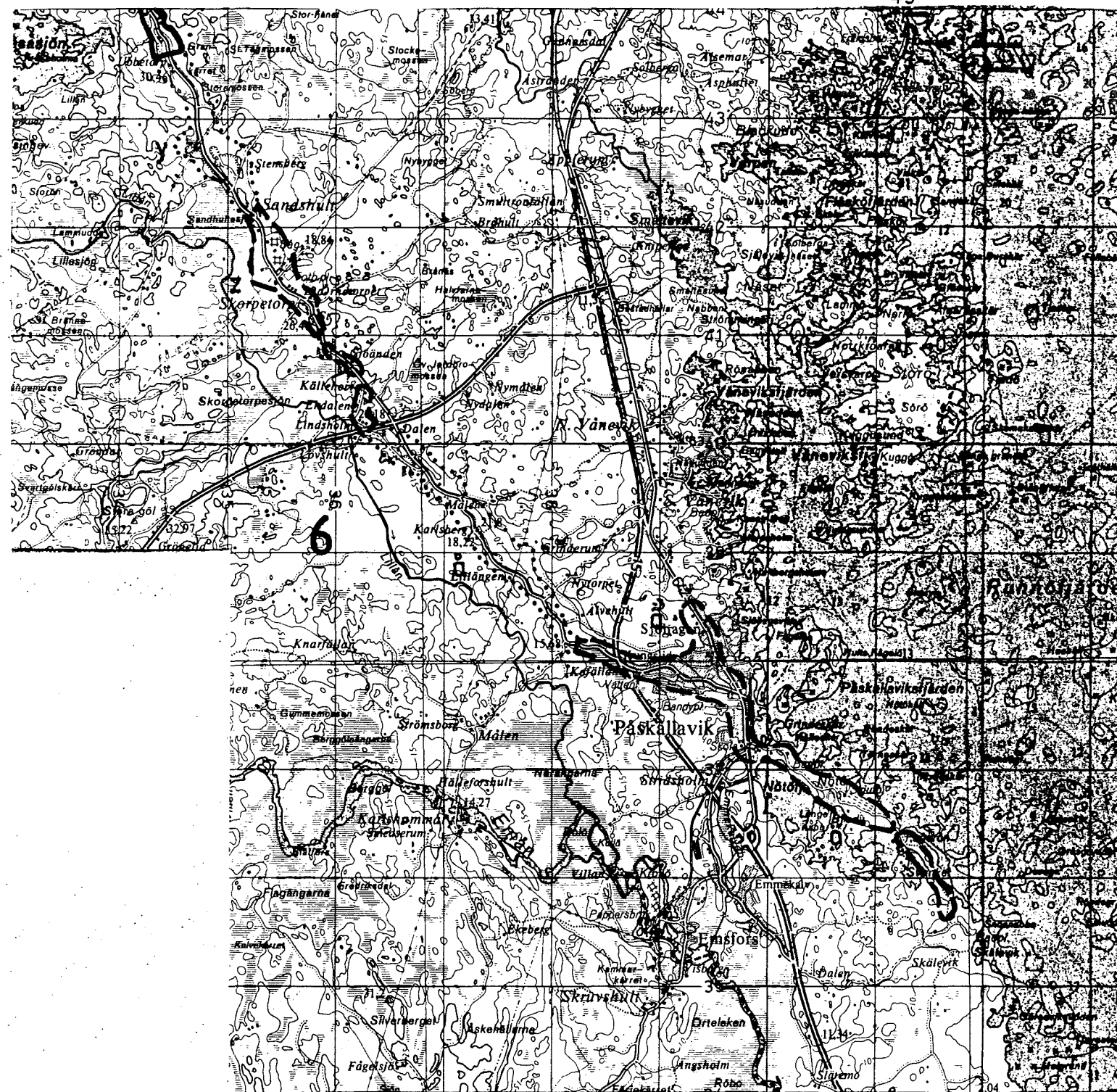
Skala 1:50 000

KARTA 8

6 KRISTDALA -
PÅSKALLAVIKS-
ÅSEN

Skala 1:50 000

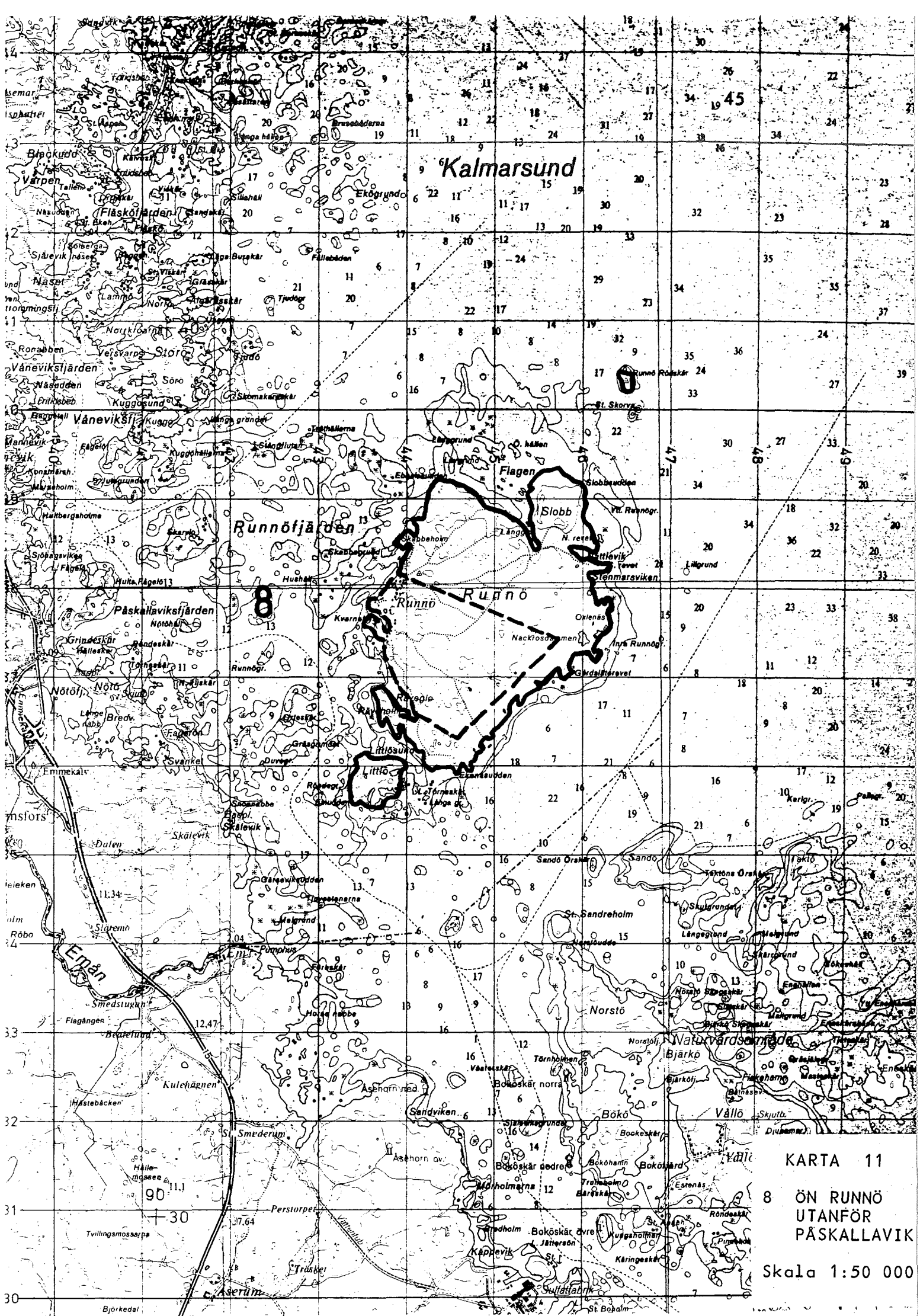

KARTA 9
6 KRISTDALA -
PASKALLAVIKS-
ÅSEN

Skala 1:50 000

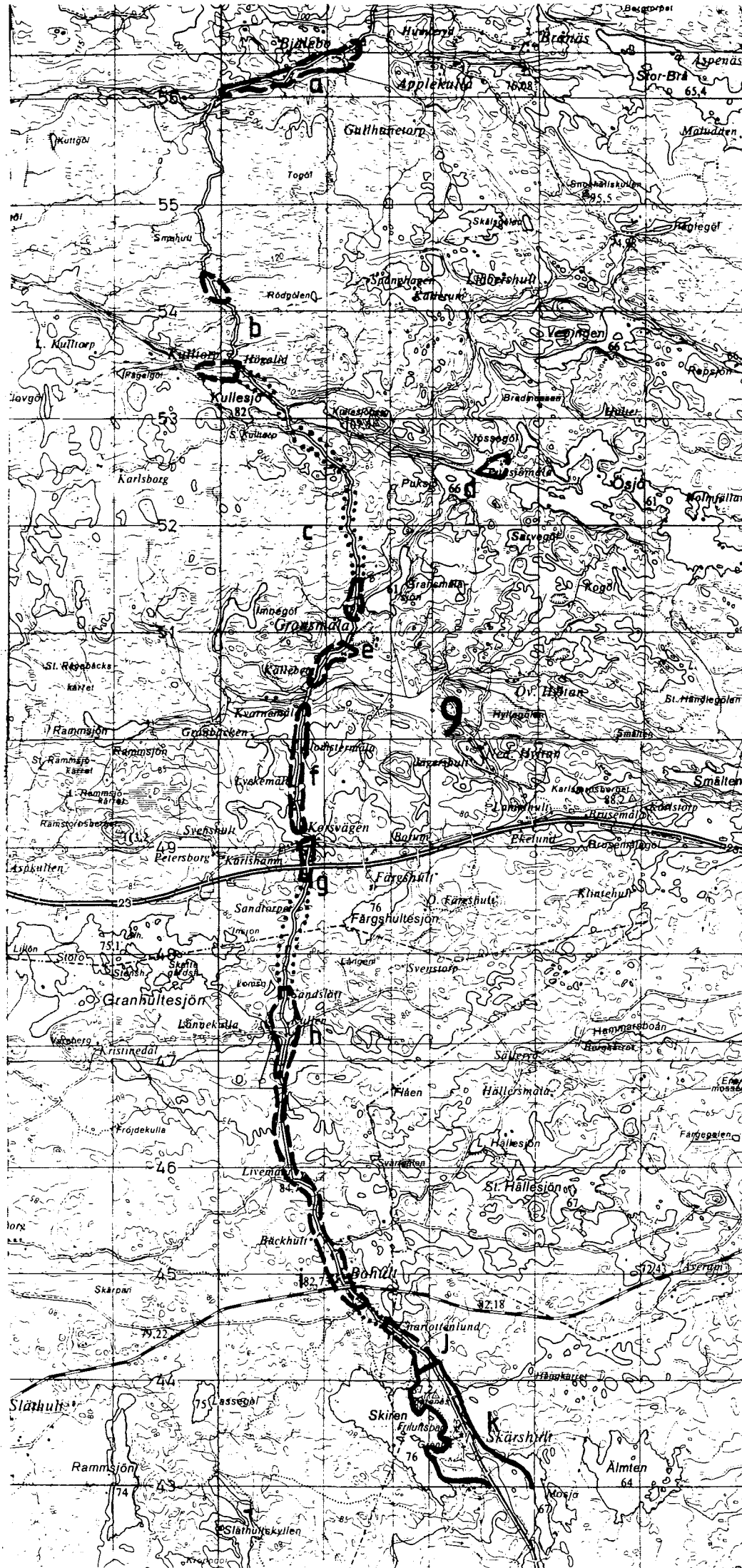
KARTA 10
7 KLÄMNÅSEN
Skala 1:50 000

KARTA 11

8 ÖN RUNNÖ
UTANFÖR
PASKALLAVIK

Skala 1:50 000

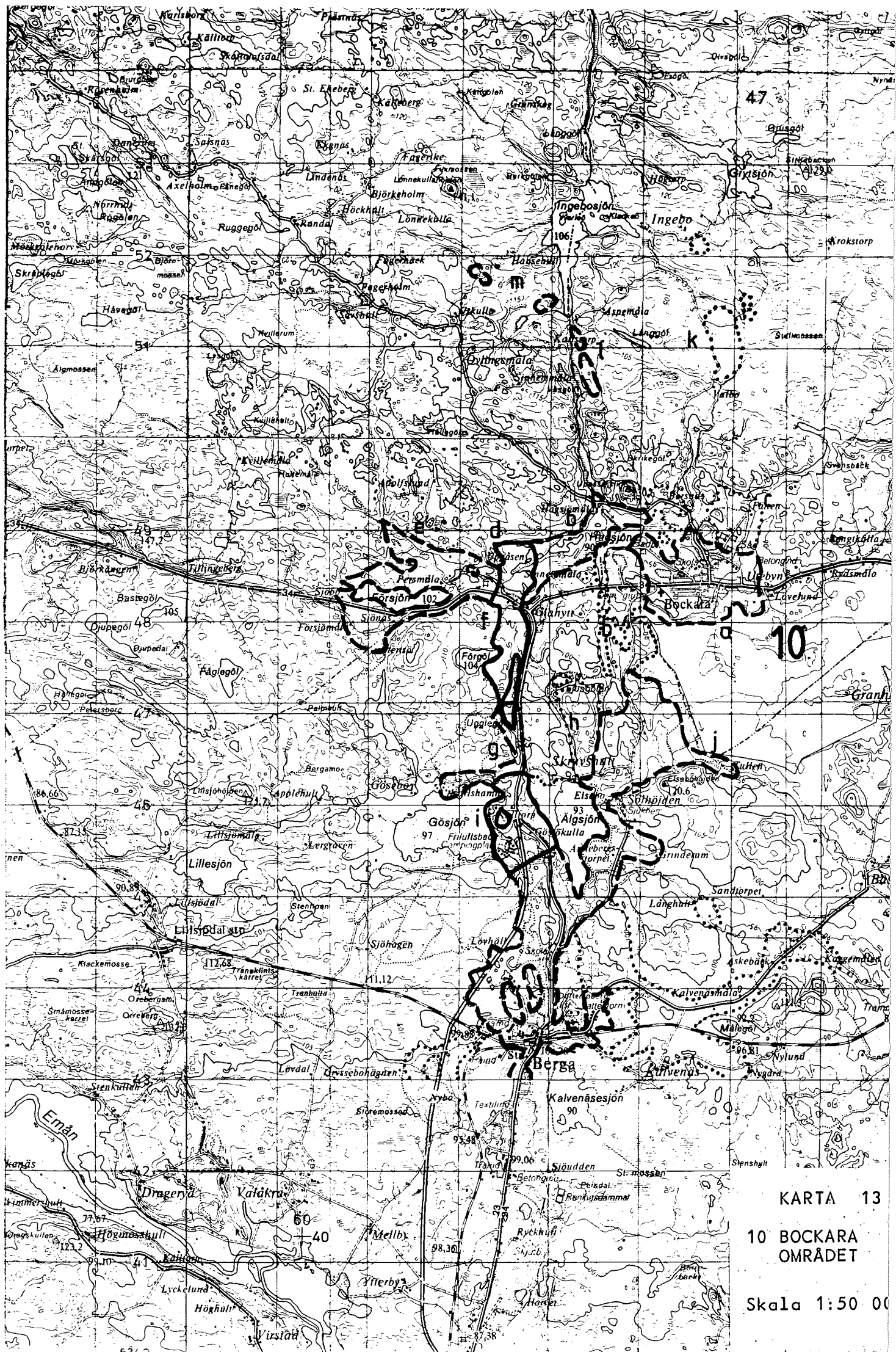

46

KARTA 12

9 NORRA DEL-
ARNA AV
FLISERYDS-
ÅSEN

Skala 1:50 000

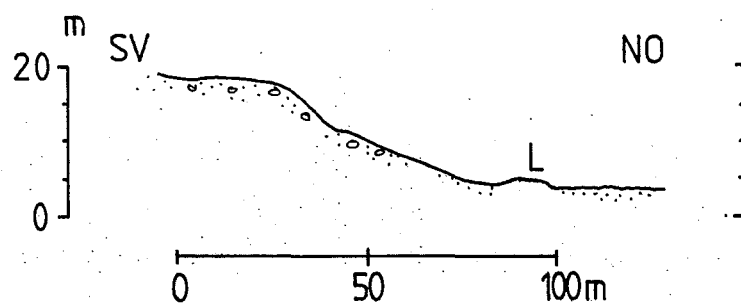

KARTA 13

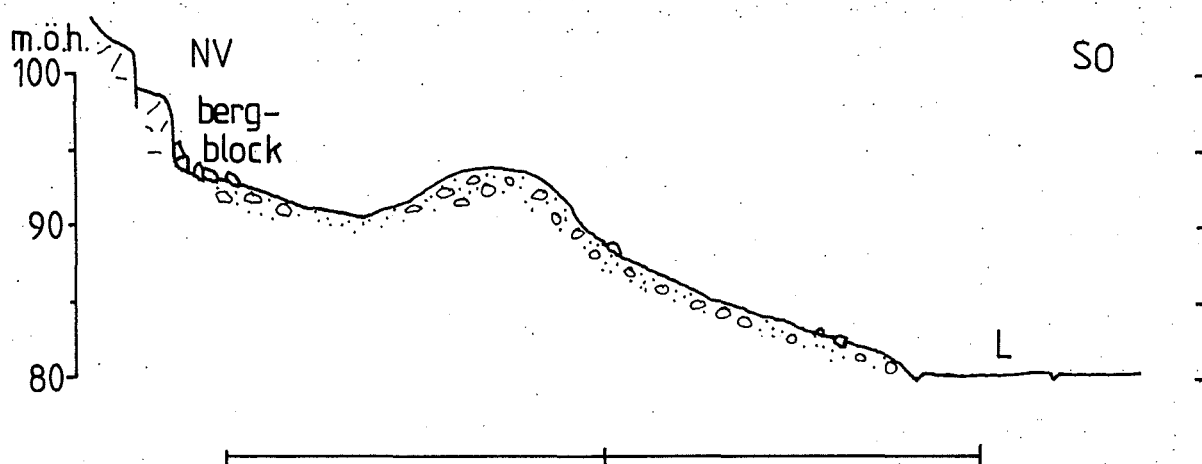
10 BOCKARA
OMRÅDET

Skala 1:50 000

PROFILER

PROFIL 1: Kristdala - Påskallaviksåsen 400 m norr om Kurehorva

PROFIL 2: Kristdala - Påskallaviksåsen 1 700 m ONO Kristdala kyrka

GEOLOGISK ORDLISTA

Abrasion	- Vågornas nedbrytande arbete på stranden.
Amfibolit	- Basisk mörk bergart, som genom kraftig omvandling erhållit en skiffrig struktur.
Anastomoserande	- Hopflätade. Används här om åsryggar, som går ihop eller går ifrån varandra.
Asymmetrisk profil	- Snedförskjuten profil.
Avlastningsbrant	- Jämför "Distalsida".
Baltiska issjön
Yoldia havet
Ancylus sjön
Litorina havet	- Fyra olika stadier i Östersjöns utveckling alltifrån sötvatten-skedet vid avsmältningen av den senaste landisen för ca 11000 år sedan till för ca 3000 år sedan.
Biås	- Mindre ås som ansluter till den större åsen, huvudåsen.
Distalsida	- En avlagrings från bildningsområdet vända del, motsats proximal.
Drumlin	- Flackt välvd moränkulle utsträckt i isrörelsens riktning och ofta uppbyggd i lå av en bergrygg.
Dödis-sänka-grop-grav	- En håla eller nedsänkning i morän eller grusavlagring. Den har bildats genom att glaciärblocket som varit täckt av t ex. grus har smält, varvid gruset har sjunkit till botten.
Erosion	- Bortnötning av markyta under påverkan av naturkrafterna.
Förkastning	- Förskjutning mellan två angränsande delar av jordskorpan utefter branta, skiljande ytor.
Gabbro	- En grupp grovkorniga, mörka, vulkaniska bergarter, som huvudsakligen består av basiska silikat och ett eller flera järnmagnesium-mineral.

Glacifluvial	- Åstadkommen av smältvatten från landis.
Grönsten	- En sammanfattande benämning på basiska bergarter som undergått en omvandling beroende på långvarigt tryck och värme djupt i jordskorpan.
Hornblände	- Ett mörkt mineral, kalcium-magnesiumsilikat, som innehåller bl a järn och aluminium.
Hälleflinta	- Grundmassan i porfyr som ofta är flintlikt tät (kornstorlek mindre än 0,05 mm). Sådan bergart kallas i det äldre svenska urberget för hälleflinta.
Iskil	- Spricka i marken som utbildats under arktiska förhållande. Då isen i sprickorna smälter rasar sand, grus, sten etc ned i hålrummet.
Iskontakt	- Del av bildning som byggts upp mot en iskant och därför erhållit en brant och distinkt utformad begränsning.
Isressionen	- Iskantens tillbakagång vid landisens avsmältning.
Issjösediment	- Avlagring, som avsatts i en vattensamling, vilken dämtes upp mellan en sluttning och glaciäris.
Jordflytning	- Relativt snabb glidning nedåt av markyta, som inträffar då ytskiktet är starkt vattenhaltigt.
Jättegrytor	- En ursvarvning i fast berggrund. De flesta jättegrytorna har bildats vid landisens avsmältning.
Kameområde	- Området med mer eller mindre isolerade kullar av isälvsmaterial, vilka torde bildats i breda sprickor eller luckor i dödis.
Kanjon	- En djup klyfta med branta väggar och med en rinnande flod i botten på klyftan.

- Klyft** - Den plats där en bergarts block bildar fast berg.
- Kornstorlek** - Mineraljordarterna indelas enligt jordartskommittén 1953 i undergrupper där kornstorleken (partikeldiametern) väljs som indelningsgrund.
- Partikeldiameter
Block	> 200 mm
Sten	200-20 mm
Grus	20-2 mm
Sand	2-0,2 mm
Mo	0,2-0,02 mm
Mjåla	0,02-0,002 mm
Ler	< 0,002 mm
- Krönvall** - Vallformad avlagring som är belågen uppe på och längs med en höjdsträckning.
- Kvartsit** - En mycket hård, motståndskraftig bergart som främst består av kvarts och bildats av kvartssand.
- Lateral** - Belågen på och längs en dalsida.
- Leptit** - Omvandlade bergarter av vulkaniskt ursprung.
- Låsidensbildning** - Morån eller isålvsmaterial avsatt i skyddade lågen vanligtvis invid sydsidan av uppstickande berg.
- Morfologi** - I detta sammanhang geomorfologi, som är læran om terrångformerna och deras uppkomst.
- Magma** - Det småta material, som finns under de fasta bergarterna i jordskorpan och som ibland trånger upp vid utbrott från vulkaner.
- Meandring** - Flodlopp med relativt tvåra och regelbundna svågar.
- Mineral** - Ett naturligt oorganiskt åmne, som har en beståmd kemisk sammansåttning och beståmda fysikaliska och kemiska egenskaper.

Morän	- Av landisen nedkrossad, upplockad, transporterad och avlastad osorterad massa bestående av vittrad och ovittrad berggrund.
Porfyr	- Beteckning på vulkaniska bergarter med större korn, kristaller, i en finkornig tät grundmassa.
Postglacial	- Bildad efter den sista nedisningens avsmältningsskede.
Proximalsida	- En avlagrings mot bildningsområdet vända del, motsats distal.
Ravinerosion	- Rännor och sänkor som bildas av rinnande bäckar och floder. Vanligt i finkorniga sediment.
Recent	- Nutida, pågående.
Segmenterad	- Uppdelad. Här om ås som uppträder med väl utbildade åskullar (åscentra) med mellanliggande lägre åspartier. Ett annat namn på dylik ås är pärlbandsås.
Skvallränna	- Fåra efter smältvattenbäck. När vattnet runnit mellan en dalsida och is har det eroderat i dalsidan varvid terrasser bildats.
Slukås	- Avlagring i en isspricka, som gått utför en brant dalsluttning, se figur.
Stentorg	- Markyta, som består av välrundade stenar av ungefär samma storlek.
Strandhak	- Urgröpning till följd av vågornas arbete i strandzonen.
Strandlinje	- Den nivå till, vilken vattenytan i en sjö eller i havet nått upp. Strandhak eller strandvallar kan indikera en sådan nivå.
Strandsporre	- Landtunga, som är böjd i ena änden. Krökningen förorsakas av vågornas verksamhet, när dessa för med sig material till landtungans läsida.

Strandvall	- Långsträckt avlagring, bildad av havsvågor.
Strykning	- Riktningen av skärningslinjen mellan ett lutande plan och horisontalplanet.
Svallgrus - sand	- Sediment, som vid landhöjningen successivt sköljts ur tidigare avsatta jordarter, transporterats och avsatts.
Subakvatisk	- Bildad eller belägen under vatten.
Supraakvatisk	- Bildad eller belägen över vatten.
Tektonik	- Resultatet av de inre rörelser, som bygger upp eller formar jordskorpan.
Undulerande	- Mjukt vågig.
Underkambrisk	- Bildad i ett tidigt skede av tidsperioden kambrium för ca 550-600 miljoner år sedan.
Urbergspeneplanet	- Det plan i stort, till vilket urberget nederoderats.
Åskulle - åscentra	- Förhöjning på en rullstensås. Bildades under en period med kraftig materialtillförsel (sommaren).
Åsnät	- Ett område med åsryggar och åsgröpar - åsgravar som bildar ett nätverk.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Gavelin, A 1904: Beskrivning till kartbladet Loftahammar. SGU ser Aa nr 127.
- Holst, N O 1879: Beskrivning till kartbladet Lessebo. SGU ser Ab nr 4.
- 1885: Beskrivning till kartbladet Hvetlanda. SGU ser Ab nr 8.
- Hörberg, I, Kylefors, L 1976: Redogörelse för VA-situationen i Emmaboda-Eriksmålaområdet, koncept. K-Konsult, Kalmar.
- 1978: Nybro kommun. Örsjö vattenförsörjningsanläggning. Redogörelse för geohydrologiska undersökningar vid Örsjö. K-Konsult, Kalmar.
- Johansson, C-E 1963: Grusinventering i Kalmar län, III, mellersta och norra länsdelarna.
- 1968: Grusinventering i Kalmar län, IV, mellersta fastlandsdelen.
- Karlsson, J 1956: Geomorfologiska studier i Örsjötrakten.
- Knutsson, G 1965: Grusinventering i Kalmar län, II, södra fastlandsdelen.
- Knutsson, G, Lindén, A, Rudmark, L 1979: Grus- och morän-tillgångar i Nybroregionen. Del 1. Översiktlig inventering.
- Loberg, B 1980: Geologi material processer och Sveriges berggrund.
- Lundegård, P H, Lundqvist, J, Lundström, M 1978: Berg och jord i Sverige.
- Moore W G, Mattson, J O, Åhman, R 1973: Lexikon i naturgeografi.
- Munthe, H 1902: Beskrivning till kartbladet Kalmar. SGU ser Ac nr 6.
- Munthe, H, Hedström, H 1904: Beskrivning till kartbladet Mönsterås med Högby. SGU ser Ac nr 8.
- Oppgården, R 1969: Grusinventering i Kalmar län, V, norra länsdelen.
- Rudmark, L 1975: The deglaciation at Kalmarsund, south eastern Sweden. SGU ser C nr 713.
- 1980: Beskrivning till jordartskartan Kalmar NO/Runsten NV. SGU ser Ae nr 43.

Sandegren, R, Sundius, N 1926: Beskrivning till kartbladet Skrikerum. SGU ser Aa nr 157.

Svedmark, E 1904: Beskrivning till kartbladet Oskarshamn. SGU ser Ac nr 5.

- 1905: Beskrivning till kartbladet Vimmerby. SGU ser Aa nr 133.

Svenonius, F 1905: Beskrivning till kartbladet Ankarsrum. SGU ser Aa nr 126.

- 1907: Beskrivning till kartbladet Västervik. SGU ser Aa nr 137.

- 1914: Beskrivning till kartbladet Gamleby. SGU ser Aa nr 147.

Weijman-Hane, G, Hörberg, J 1966: Principförslag till Kalmar Nybroregionens och Ölands framtida vattenförsörjning.

Wramner, P 1964: Särtryck ur grusinventering för Kronobergs län.

MEDDELANDEN FRÅN PLANERINGSÄVDELNINGEN

FR O M 1984

- 1984:1 Vattenkvalitet i vattenrutschbanor.
- 1984:2 Gammelskogen i Ålhult.
- 1984:3 Fastställda skyddsområden för grundvattentäkter.
- 1984:4 Projektverksamhet inom länsplaneringen 1983-1984.
- 1984:5 Försumning - resultat av undersökningar 1983-84.
- 1984:6 Sammanställning av viktigare/intressanta projekt för oljeersättning i Kalmar län.
- 1984:7 Regionala riktlinjer för användningen av glesbygdsmedel i Kalmar län.
- 1984:8 Utvecklingsprogram för turismen i Kalmar län.
- 1984:9 Befolknings- och sysselsättningsprognos för 1990.
- 1985:1 Vem gör vad vid länsstyrelsen i Kalmar län och lokala skattemyndigheten i Kalmar fögderi.
- 1985:2-11 Översiktlig grusinventering för Kalmar län. Kommunvis redovisning av länets fastlandskommuner.
- 1985:12 Vegetation och markanvändning inom området Övetorp-Bäck-Vanserum på mellersta Öland.